

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Първа сесия.)

XXVIII. ЗАСЪДАНИЕ, СЪБОТА 29 ЯНУАРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 5 м. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Председатель (звъни): Ще се прочете списъка на депутатитѣ.

Секр. Шивачовъ (чете): Отъ 40 души представители присѣтствуватъ 38 и отсѣтствуватъ 2-ма; а именно: г-да Селвели (боленъ) и д-ръ Вълковичъ.

Председатель: Тѣй като присѣтствуватъ повече отъ половината отъ г-да представителитѣ, значи, че събранието е пълно и засѣданието се открива.

Ще се прочете дневника отъ по минжлото засѣдание.

Секр. Шивачовъ (чете).

Председатель: Има ли да се направи нѣкоя забѣлжка върху прочетения протоколъ? (Нѣма.) Значи, че е точенъ.

На дневенъ редъ е въпросътъ, който бѣше подигнатъ по интерпелацията на г-на Манафова.

Шивачовъ: Тѣй като бивший министръ на Правосъдието, който отговаряше отъ страна на правителството, отсѣтствува, мисля, да стане по напредъ послѣдното четене на законопроекта за десятъка. (Гласове: Прието.)

Председатель: Съгласно ли е Нар. Събрание на това предложение на г. Шивачова? (Съгласно.) Тогава г-нъ докладчикъ на комисията, която бѣше натоварена да разгледа закона по десятъка, да благоволи да направи второто четене на закона.

Докл. Ф. Мариновъ (Чете цѣлий законопроектъ).

Председатель: Има ли нѣкой да направи нѣкоя забѣлжка върху прочетения законопроектъ, защото ще се тури на гласоподаване исцѣло.

Буровъ: Въ нѣкои села на Търновския окръгъ има още непоправени окладитѣ, въ които сж влѣзли нѣкои цифри като десятъкъ отъ 1879 година отъ поземелний данъкъ на лозята. По този въпросъ има подадени много заявления, но и до днесъ не сж поправени тия оклади. Като вземамъ предъ видъ това, азъ предлагамъ да се предостави право на окр. съвѣти, да опредѣлятъ окладитѣ на ония общини, въ окладитѣ на които е влѣзълъ поземелний данъкъ на лозята.

Бошнаковъ: Г-да! Съгласно съ предговорившии и за подкрѣпление неговитѣ думи, азъ нѣма да привождамъ примѣри, че въ Търновскитѣ окръгъ много села сж натоварени съ минжлогодишната цифра. Това е несправедливостъ. Може би и въ други окръзи да има подобни сумми, съ които сж натоварени общинитѣ, това не знамъ; нѣ за да може това да се избѣгне, и да не се натоварва населението несправедно, азъ съмъ на мнѣние: тука вторий членъ да се отмѣни или да стане една прибавка; а именно: (Чете) «Окладитѣ ще се опредѣлятъ отъ Нар. Събрание при гласуванетоъ бюджета, и ще се расхвърлятъ на общинитѣ на основание окладитѣ, расхвърлени за 1882 год.; и поправкитѣ, които могатъ да станжтъ по законенъ начинъ».

Този членъ ще може да улесни онѣзи общини, които сж претоварени, и ще може Народ. Събрание всѣка година да

опредѣля данъка за десѣтъка. Много пѣти може да ставатъ заявленія, и окръжнитѣ съвѣти иматъ право да опредѣлятъ окладитѣ; но Народ. Събрание трѣба да знае, какви сѣ тия оклади. Това е моето мнѣние, нека Нар. Събр. се произнесе.

Дуковъ: Г. Бошнаковъ съвѣмъ измѣнява члена; той иска да измѣни нѣщо прието. Г. Буровъ което говори, това е друго нѣщо, и едното той наченѣ, а свърши съ друго. Наистина може да е станѣла такава погрѣшка и нѣкои села да има претоварени съ минжлогодишната цифра, и ако има заявленія, може да стане тука една прибавка; но да се измѣнява съвѣмъ члена, и да се остави десѣтъка да се расхвърля отъ Нар. Събрание, азъ на това не съмъ съгласенъ. Азъ немога да разберѣ, Нар. Събрание да расхвърля поземелния данѣкъ, макаръ той да бѣде въ пари; туй въ бюджета неможе по никой начинъ да се предвиди, и азъ мисля, че никой нѣма да се съгласи съ г-на Бошнакова. А колкото, че трѣба да се изслѣдва, това е другъ въпросъ. Но това е съвѣмъ едно ново нѣщо. Нар. Събрание да расхвърля за напредъ десѣтъка, това неможе да бѣде.

Шивачовъ: Да ли е удобно или не, нѣма да говоря; само ще моля онѣзи г-да, които желаятъ да стане тука нѣкоя прибавка, да се съобразятъ съ 24 чл. отъ правилника.

Предсѣдателъ: Дѣйствително, предложението на г-на Бошнакова, съгласно съ правилника трѣба да се поддържи отъ $\frac{1}{4}$ на г-да представителитѣ, и тогава да се започне неговото разискване. Но незная, да ли г. Бошнаковъ представя или е представилъ точно това, което желае г. Буровъ; или г. Буровъ има особно предложение по закона за десѣтъка. До колкото разбрахъ, г-нъ Буровъ не представя никакво особно предложение, което да се приложи въ закона за десѣтъка; а просто представя една неправилностъ, която е станѣла въ нѣкои други села. Да ли г. Буровъ има особно предложение да направи, или той мисли, че предложението, което прави г. Бошнаковъ, удовлетворява и ония нужди на нѣколко села, които той представя?

Буровъ: Не; онова, което г. Бошнаковъ каза, то е съвѣмъ друго. Той е билъ предсѣдателъ на окръжния съвѣтъ въ Търново, и той знае, че има такива прошения, съ които сѣ заявили за тоя въпросъ. А отъ сега още азъ представямъ едно предложение, а именно: «Предоставя се право на окръжнитѣ съвѣти да опредѣлятъ окладитѣ на ония общини, въ окладитѣ на които е влѣзълъ поземелния данѣкъ на лозята». Като се испита дѣйствително че сѣ влѣзли; защото тѣ сѣ нѣколко, не сѣ много.

Предсѣдателъ: Туй като предложението на г-на Бошнакова е първо по реда, азъ ще помоля г-на Бошнакова, да

прочете още веднѣжъ своето предложение, а въ сѣщото врѣме ще помоля онѣзи г-да, които поддържатъ предложението на г. Бошнакова, да изразятъ своето съгласие, за да видимъ, да ли има $\frac{1}{4}$ отъ г-да представителитѣ, които поддържатъ това предложение, подиръ което ще се пристѣпи къмъ разискванието му.

Бошнаковъ (чете): «Окладитѣ на десѣтъка ще се опредѣлятъ всѣка година отъ Нар. Събрание при гласуване на бюджета, и ще се расхвърлятъ на общинитѣ на основание окладитѣ расхвърлени за 1882 год., и поправкитѣ, които могатъ да станѣтъ по законенъ пѣтъ.»

«И поправкитѣ, които могатъ да станѣтъ по законенъ пѣтъ», е казано, за да подкрѣпѣ г-на Бурова, защото нѣкои общини неправилно сѣ обложени за 1882 год. Народ. Събрание което направи, ще бѣде бюджетъ за оная страна и ще се расхвърля по законенъ начинъ възъ основание за 1882 год.

Предсѣдателъ: Моля г-на Бошнакова, да запази за поподиръ своето разяснение, слѣдъ като се произнесе $\frac{1}{4}$ отъ Нар. Събрание, че го поддържа.

Който поддържа предложението на г. Бошнакова, да си дигне рѣката. (Нѣма $\frac{1}{4}$ гл.)

Значи, че не може да се тури предложението на разискване.

М-ръ Начовичъ: Азъ има да предложа само една граматическа поправка.

Каза се тука: «суммата която ще плати всѣко село,» на мѣсто — «десѣтъкъ.» «По и градищата работятъ земя и даватъ десѣтъкъ, за туй би било добръ да се каже «всѣка община».

Предсѣдателъ: Сега да прочете своето предложение г-нъ Буровъ.

Буровъ (чете): Предоставя се право на окръжнитѣ съвѣти да поправятъ окладитѣ на тия общини, въ окладитѣ на които е влѣзълъ поземелния налогъ на лозята за 1879 год. и да ги поднесѣтъ на утвърждение въ Министерството на Финанситѣ, чрезъ окръжния управителъ; обаче общинитѣ, които не сѣ заявили въ разстояние на 4 мѣсеци отъ деньтъ на обнародването на настоящия законъ, изгубватъ си правото.»

Предсѣдателъ: Поддържа ли се предложението на г-на Бурова отъ $\frac{1}{4}$? (Поддържа се).

Който не го поддържа да си дигне рѣката. (Меншенство). Значи, че се поддържа.

Поповъ: Азъ мисля, за да се удовлетвори на г-на Дукова предложението, да се тури въ 18 чл., а не да става други членъ.

Председателъ: Г-нъ Поповъ не желае ли да опредѣли точно своето предложение, отъ което мисли, че г-нъ Буровъ ще остане доволенъ?

Поповъ: Да се приложи само въ 18 членъ: «Да се поправятъ окладитѣ, които сж влѣзли възъ основание на 1882 год. на онѣзи села, които сж се изселили или сега се изселяватъ.»

Председателъ: Да се прочете члена заедно съ прибавката на г. Попова, и тогава ще попитамъ г-на Дукова, да ли отгѣгля своето предложение.

Докладчикъ (чете чл. 18 съ прибавката. Виджѣ по горѣ).

М-ръ Начовичъ: Тука забѣлѣжвамъ едно нѣщо, което се види не на мѣстото си. Казва се, окръжнитѣ съвѣти да не правятъ окладитѣ на онѣзи села, които сж се изселили. Щомъ сж се изселили, оклади вече не могатъ да иматъ. За туй, мисля, да се изрази иначе. Може би комисията да е искала да се каже: да се спаднатъ окладитѣ на таквизи села, които вече не съществуватъ.

Бобчевъ: Но има села, които половина сж се изселили, а половината останжли. Ако сж били напр. 150 къщи и сж останжли 50, то трѣба да се вземе въ внимание.

Бошнаковъ: Пагъ има други села, които сж продали имуществата си и сж се изселили, и покупателитѣ на онова село сж длѣжни да платятъ десѣтъка. Какъ трѣба да се формулира въ такъвъ случай?

Председателъ: Сега моля г-да представителитѣ, когато иматъ нѣщо да предложатъ, да го представятъ формулирано, окончателно; защото, ако се задаватъ постоянно такива въпроси на докладчика, на тогози или на оногова отъ представителитѣ, не ще можемъ да дойдемъ до какво заключение.

Поповъ: Азъ предлагамъ да се притури слѣдующето: (Не се чуе).

Буровъ: Азъ мисля, че моето предложение по-ясно говори за това, и предлагамъ да се приеме то, като се приложи слѣдующата прибавка: «да ги поднасятъ на утвърждение на Министерството на Финанситѣ чрезъ окръжний управителъ».

М-ръ Начовичъ: Моля г-на Бурова да прибави въ това своето предложение още друго нѣщо, което намирамъ за необходимо, а именно да опредѣли единъ срокъ за тия заявления, като каже, че тѣзи села трѣбва да правятъ заявления

ята си въ разстояние на този срокъ: защото, какво ще стане, ако не се тури таково нѣщо въ закона? Едно село заяви, оклада му ще се поправи и управителя ще доложи въ М-вото на Финанситѣ, че се е поправило гдѣто иска, и че цѣлия окладъ на округа се измѣнява така или иначе. Послѣ се явява друго село съ подобно заявление, окр. управителъ направи същото: пише въ М-вото е оклада се измѣнява още веднажъ, поправкитѣ се правятъ въ М-вото и въ ковчежничеството, Ако не се тури срокъ на тия заявления, може да се явятъ 3-о, 4-о 5-о и т. н. т. села, които да правятъ заявления, и тогава ще е невъзможно да се знае нѣкога истинния окладъ на даждието, и книгитѣ ще се мърлятъ постоянно и безгранично. За това е необходимо да се опредѣли единъ срокъ, въ разстояние на който да се правятъ заявленията, послѣ който да не се приематъ никакви заявления.

Геровъ: Азъ мисля, че само на ония села да се приематъ оклади, които сж заявили въ миналата година на окръжний съвѣтъ споредъ закона. Защото които не сж заявили на време, сж си изгубили правото.

Величко Х. Ангеловъ: Азъ мисля, че не е имало таково нѣщо, че само на тѣзи, които сж заявили, че се е спаднало; а на онѣзи, които не сж заявили, че не се спаднало. Но това го има въ много околии, и също и въ нашата околия, че отъ 1879 година данѣкъ отъ лозята е влѣзналъ, и сетнѣ пакъ се търсеше и вторий данѣкъ. Така е и въ Кюстендилския окръгъ. Има много такива случаи.

Геровъ: Азъ ще кажа на г-на Хаджи Ангелова, че не е чель законъ, чл. 8 казва: (Чете го. Виджѣ по горѣ.) За това, ако нѣкое село не е заявило, то нѣма това право сега да заяви. И ония села, които сж заявили, иматъ право, да имъ се поправи окладъ.

Буровъ: Азъ мисля, че ако нѣкое село е направило нѣкое упущение, трѣбва да му се опрости тази грѣшка. Защото, какво е виноватъ, че законътъ е новъ, и е станало ново предписание, и тѣ може би или не сж хубаво разбрали, или го позабавили; защото въ лѣтно време селата сж засти съ работа и може би, че тая е била причината, че немогли да заявятъ. За това, трѣбва да имъ се опрости тази грѣшка. Тия не сж виновати.

Геровъ: Азъ мисля, че трѣбва закона да се почита; и ако Нар. Събрание не го почита, то кой ще го почита? Сега, ако би на одного или другого да позволимъ това, азъ мисля, че цѣлото Княжество ще подигне този въпросъ и ще каже, че напстина има таквъзъ нѣщо, и М-вото всѣки день ще има расправи съ таквись нѣща. За това само онѣзи, които

сж заявили, че не се е зело тяхното заявление въ внимание, на тях да се поправят окладитѣ.

Д-ръ Пачевъ: По моето мнѣние, предложението на г-на Бурова е твърдѣ умѣстно, защото дѣйствително се указа, че има много общини, въ окладитѣ на които данъка по лозята за 1879 г. не е зетъ въ внимание; за това, ако Нар. Събрание счита за нужно да се поправятъ окладитѣ, това азъ мисля ще бѣде твърдѣ справедливо отъ страна на Нар. Събрание. Защото онѣзи общини, въ окладитѣ на които поземелния данѣкъ на лозята не е билъ отдѣленъ отъ данъка на десятѣкътъ за 1879 година, трѣбва да се извади отъ оклада на десятѣкътъ.

Буровъ: Гдѣто каза г-нъ М-ръ, за него азъ се съгласявамъ; които не заяватъ въ разстояние на 4 мѣсеца отъ обнародванието на настоящий законъ, изгубватъ си правото. (Гласове: 3 мѣсеца). Съгласявамъ се съ 3 мѣсеца.

Предсѣдателъ: Г-нъ Буровъ да прочете още веднажъ своето предложение, и тогава ще готвамъ на гласоподаване.

Буровъ (Чете): «Предоставя се право на окръжнитѣ съвѣти да поправятъ окладитѣ на тия общини, въ окладитѣ на които е влѣзълъ поземелния налогъ на лозята за 1879 год. и да ги поднесѣтъ на утвърждение въ М-вото на Финанситѣ чрезъ окръжний управителъ; обаче общинитѣ, които не сж заявили въ разстояние на 3 мѣсеца отъ денѣтъ на обнародванието на настоящий законъ, изгубватъ си правото».

Предсѣдателъ: Който не приема това предложение, да си дигне ржката. (Единъ дига).

Бобчевъ: Тука гдѣто е казано: пълно и окончателно състояние на вѣдомости трѣба да се свършатъ, — понапрѣдъ се каза «августъ» а послѣ се каза «септемврий». Това е много късно, защото въ септемврий събиратъ мисири. Заради туй не може да стане въ септемврий.

М-ръ Начовичъ: Азъ ще обрѣна внимание на г-на Бобчева върху други нелогичности, които се вмъкнаха въ законопроекта онзи день. Тогава се каза, че данъка ще се исплаща въ четири срока: Септемврий, октомврий, ноембрий и декемврий; а за окончателното съставяне на вѣдомоститѣ се тури септемврий. По правилно бѣше да се опредѣли мѣсецъ августъ да бѣждѣ свършени вѣдомости, вмѣсто септемврий, понеже въ тоя мѣсецъ трѣба да се исплаща даждието. Какъ е възможно обаче да се започне исплащанѣто, ако вѣдомоститѣ не сж свършени? Заради това азъ би предложилъ на Нар. Събрание, да приеме вмѣсто септемврий, «августъ». Защото е по логично и по-съгласно съ идущийтъ параграфъ отъ законопроекта.

Бобчевъ: Въ мѣсецъ августъ не може; защото хората прибиратъ си храни и какъ ще правятъ смѣтки и оклади?

Предсѣдателъ: Ще забѣляжж на г-на Бобчева и г-на М-ра Начевича, че този въпросъ, какъ трѣба да ставатъ доклади и кога да се представятъ на Министра на Финанситѣ се е разисквалъ въ поминжлото засѣдание, когато се е разглѣдалъ законъ за десятѣка. Сега ако нѣкои г-да представители или г-нъ Министръ Начевичъ искатъ да правятъ нѣкое измѣнение, то трѣба да стане това споредъ приетийтъ отъ правилника редъ. Този въпросъ е рѣшенъ, и ако г-нъ Бобчевъ иска да направи ново предложение, той трѣба да го формулира и да го прочете, и ако $\frac{1}{4}$ отъ г-да представители го поддържатъ, тогава може да се разискава.

Бобчевъ: На мѣсто септемврий да се каже «октомврий». (Гласове: Не се приема.)

Предсѣдателъ: Азъ бихъ помолилъ г-на Бобчева, ако има да предложи нѣкое ново предложение, да го формулира.

Лазаръ Дуковъ: Този въпросъ се подигна онзи день и се говори еднажъ и дважъ. Г-нъ М-ръ забѣлежи, че трѣба да се постави мѣсецъ августъ. Ний казахме, че комисията го обмисли по-вече, и че прѣзъ мѣсецъ августъ не може да се събере даждие, понеже тия, които ги събиратъ намиратъ се по работа, и не може да се намѣри въ онова врѣме нийкой, който да ги събере.

Г-нъ М-ръ на Финанситѣ каза, да се събере данъка въ течение на 4 мѣсеца; комисията направи за 3 мѣсеца, щото на свършетка на година да се свърши и събиранieto. Тогава отстъпихме и се съгласихме да се бере данъка въ августъ; но послѣ се прие тука да се събератъ първъ пѣтъ за септемврий, и пакъ за октомврий, ноемврий и декемврий.

И августъ мѣсецъ се отбѣсна, а г-нъ Министръ се съгласи; и заради това за този въпросъ не трѣба да се говори.

М-ръ Начовичъ: Понеже се говори по този въпросъ, азъ искамъ да прибавя още нѣколко думи. Азъ не се съгласихъ да не остане мѣсецъ августъ; но като Нар. Събрание го прие, то азъ не можъ да кажъ, че го не приемамъ. На г-на Дукова пакъ ще забѣляжа, че тука не се искало и не се е казало, да се събира данъка прѣзъ мѣсецъ августъ. Народното Събрание рѣши да се започне събиранieto на данъка прѣзъ септемврий, а въ августъ мѣсецъ да се направятъ вѣдомоститѣ, сирѣчъ общинитѣ да опредѣлятъ кой колко има да дава; но това да се опредѣли въ м. августъ, какъ ще може да се събира даждието на септемврий?

Молла Юсуфъ: Ний г-да! когато казва г-нъ Министръ да се свърши, то е прѣзъ м. августъ, ний сме свързани и не може да вържѣтъ тѣзи хесапи. Презъ октомврий може

да се направят тѣзи хесапи. Защото презъ августъ има хармани ливади, проса да се прибиратъ, кукурузъ е зеленъ, и не може тогава да се направи.

Председателъ: Г-нъ Бобчевъ да си формулира предложението,

Бобчевъ: Оттеглявамъ си предложението.

М-ръ Начовичъ: И азъ си оттеглявамъ своето.

Председателъ: Ще каже, че членътъ остава, както се прие отъ комисията и отъ Нар. Събрание.

Бошнаковъ: За нояснение на закона имамъ да направя една прибавка къмъ 3 членъ, и ако г-да представители желаятъ, може да се вмѣсти въ закона.

(Чете):

Забѣлѣжка. Кметоветъ на ония общини, въ землището на които жители отъ сжсѣдни общини иматъ разработени земи (паракиндета), сж длѣжни да извѣстятъ 8 дена по преди общ. управления на сжседнитъ си общини за денътъ на избиранieto членоветъ за казанната комисия.

Общинскитъ управления на тия сжсѣдни общини сж длѣжни да обнародватъ немедленно това извѣстие, но тѣ ако не направятъ това, членоветъ на комисията се избиратъ и безъ присѣствiето на притѣжателитъ отъ сжсѣднитъ общини.“ (Гласове: Прието!)

Председателъ: Поддържа ли се това ново предложение отъ $\frac{1}{4}$ представители? (Поддържа се). Който го поддържа, да си дигне ржката. (Повече отъ $\frac{1}{4}$ дигатъ).

Лазаръ Дуковъ: Този членъ онзи день, когато се прие, подигна се този въпросъ отъ г-на Бурова. Азъ помня за това, а тогава му се каза, че той не си е изгубилъ правото, и когато ще се чете закона изъ цѣло, тогава да направи своята прибавка, като се съобрази съ 25 чл. на правилника. Тогава тия господиновци сами настояваха, че тогава не бива, а сега подигатъ сами този въпросъ. Той се вотира и вторийтъ пѣтъ, и може да се справимъ съ стенографическиятъ протоколи че се гласоподавало: да ли сега да се произнесемъ, или когато ще се прочете закона изъ цѣло; и прие се тогава да се вотира; и се вотира вторийтъ пѣтъ и падна. Ако 3 или 4 пѣти да се повърнеме назадъ на сжщиятъ предмѣтъ — веднѣжъ рѣшенъ, тогива незнай какво ще свършиме. То се вотира два пѣти, и тѣзи г-да настояваха, да не остане за послѣдното четение на закона.

Бошнаковъ: Въ отговоръ на г-на Дукова ще кажъ, че може би въ Дѣлли-Орманъ въ сѣко село има по 2—3000 дулума земля. Но въ Търновския окръгъ колкото има въ едно село земля на жителитъ, то има 4 и 5 пѣти толкова паракиндета въ всѣко село. Това се прави за улеснение на изпълнение на закона и на неговото приложение. До сега самото правителство, както и окръжнитъ Свѣти сж имали

огромно главоболие съ тѣзи паракиндета. Но съ това ще се улесни и населението и правителството. Нищо не значи, ако се прибави на единъ членъ въ закона една забѣлѣжка, която ще улесни изпълнението на закона. И за това поддържамъ предложението си, и моля г-да представители, да го подкрепятъ. (Гласове: прието!).

Шивачовъ: Азъ мисля, че за пояснение на члена, и улеснението на населението да не тураме такава бѣлѣжка въ този законъ; защото кмета ако трѣба да извѣстятъ на всичкитъ ония които иматъ паракиндета, то въ голѣми села трѣба да има особена канцелария да може да напише 50—60 или 100 билети; какво ще прави, когато нѣма писаръ? И какъ да ги препраща? Дали съ особенни хора трѣба да ги праща? Който се интересува, трѣба да знае, че едикой день ще се избиратъ членове за едикоя комисия. Ако ний сме заинтересувани, да гласуваме за лица, които справедливо ще опредѣлятъ данъка, то сами ще отидемъ да гласуваме. Но кмета да се задѣлжи, да вика 150 души отъ други села, това е голѣмо затруднение, а не е улеснение на населението.

Д-ръ Цачевъ: Предложението, което г-нъ Бошнаковъ внесе, е предложение, което е претърпѣло голѣми измѣнения отъ предложението, което се дебатира понапрѣдъ. Азъ невиджамъ никаква нелогичностъ въ предложението на г-на Бошнакова, и за това моля Нар. Събрание, да не взема въ внимание думитъ на г-на Дукова, и да се произнесе; защото отъ това разяснение на закона има голѣма нужда. Самъ г-нъ Бошнаковъ като председателъ на Търновския окръженъ свѣтъ е ималъ случай да разправя такива неразбории между жителитъ на селата, гдѣто има паракиндета, които пораждатъ голѣми спорове; и отъ това произлизатъ много недобори по десѣтъка въ нѣкои села. За това да се приеме предложението на г-на Бошнакова.

Лазаръ Дуковъ: Азъ не можъ да кажъ, че ако се прибави разяснение къмъ нѣкой членъ, че ще бжде злѣ. Но прието веднѣжъ и дваждъ, мисля да се неопотрета. Закона може тѣзи година да си остане, и въ идущата сессия да се усъвършенствува. Азъ не искамъ да говоря по този въпросъ, но онзи день сж били изложени мотиви, които казватъ, че това не ще да бжде улеснение, а затруднение на народа. На г. Д-ра Цачева неискамъ друго да кажъ, освѣтъ, че той не е твърдѣ практикувалъ по тази частъ. Онзи день каза той, както и г-нъ Величко Хаджи Ангеловъ, че имало въ нѣкои села 1 или 2-ма които притѣжавали толкова земля, колкото всичкитъ други жители на селото. Но такива хора които държатъ чифлици, рѣдко сѣдѣтъ въ селата, а ходятъ по тър-

говия; и селото не може да чака и да ги вика. По насъ има нѣколко хора, които купили чифлици и които неискать да кажъ, кои сж, — и тѣ десѣтъка за три години не сж дали, и до сега седжтъ тѣй. Азъ бихъ молилъ да се не зима това предложение въ внимание; то не е злѣ, но не е възможно. Кой има такава земля, ще има челоувѣкъ тамъ, който я работи, и той ще участвова при расхвърляние на данъка. Но да се чака непрѣменно притѣжателя да дойде, то е невъзможно нѣщо.

Ст. Хаджи Добревъ: Азъ съмъ билъ очевидецъ, че има много заявления въ Търновскій окръженъ съвѣтъ, които нѣмать резултатъ и очакватъ за резултатъ по тая часть.

Марко Велевъ: Г-да, чюхмъ, че се говори, че ще има затруднения на тия недобори. И много по голѣми препирни ще се отворятъ, ако се предвиди такъвъ единъ членъ нарочно. Защото всѣки ще каже, защо не сте ме викали? Земете въ внимание, че не трѣба такъвъ членъ, защото който настоява на своето имущество, ще знае закона на общината. Защото всѣка община има свой законъ, и той ще може да присъжтствова на расхвърлението на данъка.

Другояче тургате въ лошо положение кмета. Азъ не съмъ съгласенъ съ г-на Бошнакова.

Бобчевъ: Това се практикува 30 години на редъ. И гдѣто казва г-нъ Шивачевъ, че кмета трѣба да има особена канцелария, то не е тѣй. Кметоветъ се споразумѣватъ единъ съ другъ.

Единъ кметъ пише на другъ, и той съобщава на другитѣ членове на общината. А пакъ, който има земля въ друго село, слѣзва и присъжтствува въ това село на расхвърляние на данъка. Г-нъ Дуковъ гдѣто казва, то се отнася до хора, които иматъ чифлици, и които иматъ влияние; но тука не е приказка за единъ челоувѣкъ, а за цѣли общини, които слѣзватъ отъ балкана да оржтъ въ други землища и други общини. И за тѣхъ е приказка: да се улесни за тѣхъ и на правителството.

Бошнаковъ: Предговорившии г-нъ Шивачовъ отъ земледѣлие не разбира. Въ всичкитѣ страни на България призовава се населението, да чете снопѣтъ и се расхвърля десѣтъка. Това е ставало стотини години въ България.

По съществуващитѣ закони, които се направиха миналата година срѣщнаха се спѣнки. Онѣзи, които иматъ земли въ други общини и неприсъжтствоваха, тѣхъ обложиха тѣжко. И за да се избѣгнатъ за бжджще тия неразбории, трѣба да се предвиди това въ закона. Коего каза г-нъ Дуковъ, да остане закона както си е, то ще излезе пакъ негова непрактичностъ и нелогичностъ, и ще се затруднява населението и

правителството. 12 чл. казва: (Чете го; виждъ горѣ). На какво основание искантъ отъ него пари, когато му не даващъ право да присъжтствува и се съгласи при расхвърляние на данъка. (Гласове: Исчерпано е!) Слѣдователно таково извѣстивание трѣба; и сѣки е послѣ свободенъ да отиде или не. Една община ще вика друга. Тука не се никакъ казва, да го чака; но му извѣстява. Така е било понапрѣдъ, и така трѣба да бжде и въ закона. Затова моля г-на председателя, да даде моето предложение на гласуване.

Председателъ: Азъ съмъ готовъ да изпълни желанието на г-на Бошнакова; но незная, да ли г-да представителитѣ ще се съгласятъ, защото има още 6 души, които желаятъ да говорятъ.

Ако Нар. Събрание счита, че е достаточено освѣтлено, ще го дамъ на гласуване. Който желае да се говори, да си дигне ржката! (Меншество дига.)

Събранието се произнесе, че нежелаетъ да се говори. (Д-ръ Цачевъ: Да!) (Шумъ) (Шивачовъ: Не е било меншество!)

М-ръ Начевитъ: Г-нъ Геровъ, който бѣше искалъ да говори, констатира че е меншество. Защо сега г-нъ Шивачовъ иска да контестира резултата?

Председателъ: Болшинството не желае да се говори. Слѣдователно ще се тури на гласуване предложението на г-на Бошнакова. (Геровъ, Шивачовъ, Дуковъ искатъ думата.)

Председателъ: Които приема предложението на г. Бошнакова да си дигне ржката. (18. Болшинство дига). (Шивачовъ: не е!)

Квесторъ Манафовъ: Забѣляжвамъ на г-на Шивачова, че нѣма право да се произнася противъ единъ квесторъ, който има довѣрието на Нар. Събрание. И азъ моля г-на председателя, да му направи забѣляжка.

Председателъ: Г-да квесторитѣ да кажтъ, какво е слѣдствието на гласуването по този въпросъ.

Кв. Манафовъ: Вишегласие. (Гласове: Не сме разбрали!)

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание, да гласува още веднѣжъ? Който нежелаетъ да се гласува още веднѣжъ, да си дигне ржката.

Кв. Манафовъ: 12 дигатъ; то е меншество.

Председателъ: Значи, че Народ. Събрание нежелаетъ още веднѣжъ да се гласува. Въпроса е рѣшенъ. (Д-ръ Цачевъ, Рѣшенъ!) Моля г-да представителитѣ, да обърнатъ внимание върху това, което се говори отъ мене, за да гласуватъ подирѣ съзнателно.

Шивачовъ: За да може да неставатъ подобни случаи, азъ ще моля г-на председателя, да напомни на г-да квесторитѣ,

щото единъ да чете гласовѣтъ *за* и другъ *противъ*. Защото азъ зная много случаи, като онзи день гдѣто истина е станала погрѣшка, но вкесторитѣ тоже не сж непогрѣшими. Сега нѣма какво да кажж. (Гласове: Не е истина!)

Предсѣдателъ: Имали ошѣнѣкой отъ г-да представителитѣ да направи нѣкое предложение върху прочетениятъ законъ? (Д-ръ Цачевъ: Нѣма!) Ще дамъ подѣ гласуване закона изцѣло. Който отъ г-да представителитѣ не приема закона изцѣло да си дигне ржката. (Геровъ дига). Значи, че се приема.

За 5 минути отидихъ.

(Послѣ распусть.)

Предсѣдателъ (Звъни): Засѣданието се открива изново. Ще се продължава въпросътъ, подигнатъ отъ интерпелацията на г-на Манафова.

Аневъ: Азъ мисля, че Нар. Събрание остана съгласно съ моето заключение, което направихъ въ послѣдното засѣдание относително до тозъ въпросъ. Ние тогава синца се съгласихме, че Народ. Събрание не е обвинителна камера, за да може да се произнесе, че Копиткинъ е виноватъ или не. То може да направи потрѣбното постановление, и ако Нар. Събрание е съгласно, то азъ можъ да повтора това и да предложа, както гласи. (Д-ръ Цачевъ: Прието!) Тогава азъ ще напомня, че г-нъ Копиткинъ за когото въпроса е днесъ, и бѣше завчера, той не е първо отвѣтственно лице, а е имало надъ него Министръ, и за това не можемъ да се произнесемъ, да ли Копиткинъ е виноватъ или не. Сжщо и за Министра не можемъ да се произнесемъ (Чете):

1) «Тѣй като отъ обясненията, които дадохъ по този въпросъ, както правителството, тѣй и нѣколко отъ г-да депутатитѣ, става явно, че г-нъ Копиткинъ не отговаря на службата, която му е била повѣрена, и слѣдователно не е билъ на височината на положението си, то той не заслужава да занимава за напредъ длъжностъ въ Княжеството.

2) «Г-да М-ритѣ се умоляватъ да се съобразяватъ и строго придържатъ о параграфъ 5-ий отъ закона за чиновницитѣ, и ако има нѣкакви назначения станали вопреки параграфъ 5-ий — да се анулиратъ.»

3) «Да се избере една парламентарна или друга коммисия, която да преглѣда всичкитѣ дѣла на строителното отдѣление, и да приготви докладъ за освѣтление на Нар. Събрание».

Това е, което споредъ моето мнѣние Н. Събрание слѣдовало да направи.

Шивачовъ: Азъ въ миналото засѣдание имахъ едно свое предложение. Но тѣй като предложението на г-на Анева

удовлетворява моето желание, азъ своето предложение оттеглявамъ. Но едно нѣщо ме удивлява, какъ може г-нъ Аневъ да предложи, че трѣбва да се исключи Копиткинъ отъ службата въ Княжеството, а въ сжщото време Нар. Събрание трѣбвало да се произнесе, че билъ той правъ или не.

Въ всичко се вижда, че той не е лице, което да отговаря на довѣрието, и ако и да не можемъ да се произнесемъ за виновността му, то е дѣйствително, че той е направилъ грамадни загуби на хазната.

За това Нар. Събрание, може да се произнесе, че Копиткинъ е едно лице неспособно.

Разбира се, че ако той би билъ правъ, то не може да се направи и предложение за неговото исключване. Но пълната неспособностъ му е на яве; и понеже сѣмъ съгласенъ съ предложението на г-на Анева, то азъ оттеглявамъ своето предложение.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Анева? (Приема се). Който неприема, да си дигне ржката. (Никой).

Дохожда на дневенъ редъ въпросътъ, който се подигна послѣдствие интерпелацията, която бѣше направилъ г-нъ Д-ръ Цачевъ до М-ра г-на Теохарова. Кой има да говори върху въпроса, подигнатъ отъ интерпелацията на г-на Д-ра Цачева?

Шивачовъ: Азъ мисля, че този въпросъ е достатъчно обясненъ. Въпросътъ е твърдѣ кратъкъ, а именно състои въ това, че г-нъ бивший М-ръ на Правосъдието не може да отговори удовлетворително на г-на Д-ра Цачева. Отъ този отговоръ, както и отъ самото дѣло се вижда, че тѣзи пари, освѣтнъ че сж израсходвани за предмѣти, които не сж потрѣбни за държавата, но и сжщеврѣменно незаконно. Но сжществувалъ указъ? Ако Нар. Събрание това допустне, то може всѣки М-ръ по своя воля да отпустне 100 — 200,000 франка. За да се прекъснатъ всички тѣзи нѣща, Нар. Събрание трѣбва да приеме слѣдующата резолюция (Чете): «Нар. Събрание, като изразява особено съжаление за противозаконно и неправилно израсходване на 15,000 кредитни рубли, по униформата за чиновницитѣ по сждебното вѣдомство, М-ръ на Финанситѣ се задължава, да се изискатъ отъ г-на Теохарова споменжтитѣ 15,000 рубли; за резултата да съобщи на Нар. Събрание, и да се премине на дневенъ редъ». Това да се приеме, защото Народ. Събрание, ако пропустне този случай, ще значи това, че всичкитѣ се съгласяваме да се продължаватъ беззаконията у насъ. Народното Събрание трѣбва да постанови, че М-рътъ трѣбва

да почита бюджета, както и законитѣ предвидени въ Конституцията; и ако той не ги почита, какъ ще ги почита другъ? М-ритѣ трѣбва да показватъ примѣръ на населението; и ако населението вижда, че тѣ почитатъ законитѣ, и населението ще ги почита.

М-ръ Теохаровъ: Г-да! Азъ и онзи денъ имахъ честъ да кажж, че въ това дѣйствиe, не само че нѣма противозаконность, но нѣма и исхарчени правителствени пари. Тѣзи пари бѣха открити като депозитъ, и повтарямъ, че сѣки Министръ има право, ако намѣри, да въведе нѣщо полезно, да открива кредитъ, и да прави разположение съ нѣкои правителствени пари. Именно моето обвинение искатъ нѣкои г-да да извличатъ отъ това, че въ 1882 год. нѣмало въ бюджета предвидѣни сумми за унифициране на чиновницитѣ. Дѣйствително Нар. Събрание не можеше да предвиди това въ 1882 год., защото послѣдното Н. Събрание бѣше въ 1880 год.

Слѣдователно Нар. Събрание не може да предвиди, че въ 1881 или 1882 год. ще се въведатъ униформи за чиновницитѣ. За това въ бюджета, на сѣко Министерство има една статия въ която се казва: «за непредвидѣни разности:»

Такъвъ непредвиденъ расходъ съ милиони азъ не зная. Но въ течението на 1 година може да се случатъ такива обстоятелства, че трѣба нѣщо да стане ново,—непредвидѣно въ бюджета. Слѣдователно съгласно на тая статия, която съществува въ сичкитѣ бюджети на сичкитѣ Министерства, азъ имахъ право да открия кредитъ въ Петербургъ за заржчанитѣ униформи. Сега ако г-нъ Шивачовъ казва, че трѣба да се съобщи на М-ството на Финанситѣ да зематъ отъ мене тѣзи 15,000 рубли, то можъ да кажж, че азъ не съмъ дѣйствувалъ самъ, но съмъ дѣйствувалъ по волята на нашия Господаръ.

Слѣдователно тия пари, които сж въ Петербургъ, не сж исхарчени, както искатъ да увѣрятъ нѣкои г-да; но тѣ сж положени като депозитъ въ банката, и може да се изтеглятъ утрѣ. Само трѣба да рѣшимъ въпроса, трѣба ли да иматъ чиновници униформи или не?

Тѣ не сж още заплатени. Сега се изисква само да се рѣши, да ли трѣба да се заплатятъ; и тѣзи форми сж много евтини.

НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО намѣри за полезно, за да се уведжтъ униформи по всичкитѣ учреждения. Това е мѣрка чисто административна, и ако **НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО**, желае да въведе униформи, той може да заповѣда, и изпълнителната власть принадлежи на **НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО** и кой нарушава тая изпълнителна власть, той е отговоренъ именно само предъ Господарѣтъ. Азъ ще повтора, че азъ се полагамъ на Вашето

добросъвѣстно рѣшение; но ще Ви кажж, че тука нѣма никакви противодѣйствия на закона, защото на основание на 9 ст. § 5 отъ бюджета, сѣко Министерство расходва за непредвидѣнитѣ разности. Второ ще кажж че тия пари не сж исхарчени, но че се намиратъ въ банка съ опредѣление да се платятъ, ако е свършила еди каква работа. Слѣдователно, ако рѣшите, че униформи не трѣба, тогава паритѣ може да се върнатъ назадъ и утрѣ и другъ денъ. (Гласове: Не е вѣрно.)

Лазаръ Дуковъ: Искамъ да кажж на г-на Шивачова, които чете пресжда тука или да кажж резолюция отъ името на Нар. Събрание, че азъ не зная, да ли е зель предварително на всичкитѣ представители мнѣнието, и да ли е ималъ думата да говори въ името на Нар. Събрание?

За него азъ нѣма да говоря. Но той каза, че не трѣба униформи, и напомнюва на М-стра на Финанситѣ да итегли тѣзи пари назадъ. За това да ли трѣба или не трѣба, не можемъ да се произнесемъ. Ний глѣдаме тука, че има единъ законъ за общинитѣ които е приетъ отъ Дър. Съвѣтъ и Мин. Съвѣтъ и одобренъ отъ **НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО**, и споредъ тозъ законъ, даже кметоветѣ се задължаватъ да иматъ знакове, които не бивало да има на сждитѣ, както казва г-нъ Шивачовъ. Когато за кметоветѣ се полагатъ такива знакове, азъ не зная, защо да не може да бжде нужно за сждитѣ, както и на другитѣ чиновници. За това нѣма да говоря по нататѣжъ, но тука ако останемъ да рѣшаваме такъвъ въпросъ: да кажемъ на М-ра на Финанситѣ да икара тѣзи 15,000 рубли отъ М-ра Теохарова, споредъ резолюцията на г-на Шивачова, тогава разбира се, колкото пари сж се исхарчили отъ непредвиденитѣ разности, които сж отпускани не съобразно съ уставѣтъ на Дър. Съвѣтъ буква к, трѣба за всичкитѣ да рѣшимъ да се възвърнатъ. Възможно ли е това? Азъ мисля, че не е възможно. За това, по-добрь е, въпросѣтъ да си остане тѣй: сждитѣ ако не искатъ да носятъ униформа, да не зематъ тия форми, ако тѣ не искатъ. Това е тѣхна работа. Правителството, което е направило грѣшка, то е упушение, че не е имало указъ, казватъ че е имало устна заповѣдъ; това е упушение. На всѣкъждѣ се случаватъ такива погрѣшки, но че сж изгубени паритѣ, не сж изгубени. Каза се, че седятъ въ банката като авансъ, и ако желае Нар. Събрание, можѣтъ да се измѣнятъ. Най-сетнѣ, ако желае Нар. Събрание, да постановимъ таково нѣщо, трѣба да направимъ за всичкитѣ така отпуснати пари, за които ще намѣримъ пакъ такива источники.

Шивачовъ: Азъ ще захвана да отговарямъ най-напредъ на г. Дукова. Съжалявамъ, че г. Дуковъ е билъ толкозъ пжти

въ Нар. Събрания, и не знае какво ще каже предложение, резолюция и пресжда.

Председателъ: Моля, да не се отклонявате отъ предмѣта и да не говорите така лично на одного отъ своитѣ другари.

Лазаръ Дуконъ: Нека говори; азъ не се докачамъ. (Веселостъ.) То се бѣлѣжи въ протоколитѣ и народа ще сѣди!

Шивачовъ: Азъ не съмъ ималъ честь да сѣди тука, но може би г-нъ Дуконъ се полесно обижда отъ мене. Азъ не претендирамъ, че зная закона какъвъ е билъ въ Римско врѣме, азъ съмъ чловѣкъ тъй да кажъ обикновенъ. Азъ само молихъ Нар. Събрание и представихъ своето скромно мнѣние, че за да се рѣши този въпросъ, единъ въ Народ. Събрание не може за всичкитѣ 40 представители да каже, че трѣба да стане тъй.

Единъ представителъ трѣба да каже, че въпросътъ е състой въ това и това, и тогава се пита, да ли се приема това мнѣние отъ Нар. Събрание, и не може да се задѣлжава никой, да го приеме.

Заради това да неказва г-нъ Дуконъ, че съмъ налагалъ на Нар. Събрание своето мнѣние; а думата пресжда тя нѣма, никакво значение. Г-нъ Дуконъ сѣкоги обича, да ласкае повече, отъ колкото да казва истинна.

Г-нъ Дуконъ, ако разбере, кое ще каже кредитъ, самъ ще намѣри, че това дѣло е противозаконно. 12 членъ, който М-рътъ представи, никой го не намѣри за оправдателенъ.

(153 чл. отъ конституция казва:)

«Министритѣ сж отговорни предъ Княза и Нар. Събрание съвокупно за всичкитѣ общи мѣрки, които тѣ взематъ и лично всѣкий единъ за всичко, което той е извършилъ по управлението на повѣренната нему частъ.»

Но въ този случай, освѣнъ таково нѣщо, но въ сжщо врѣме даже и указъ, несжществувалъ. М-скитѣ Съвѣтъ не е ималъ извѣстие; но ако и да ималъ, тука е станалъ се пакъ извънреденъ случай на незаконността.

Да ли униформи трѣба или не, това не е въпросътъ. Ако мислѣше, че трѣба, то трѣбало да се съставятъ правила и да има указъ и законъ, какви ще бжджтъ. И въ случай, когато се издаджтъ правила, какви трѣба да бжджтъ, тогава се поискатъ съ докладъ нужнитѣ сумми. Тогава става това въ една законна форма. Но тука има по распоряждане на г-на Министра отпуснати 15000 рубли. Другъ пътъ може да отпусне 50000 рубли. Може ли да гарантира господинъ Дуконъ, че нѣма да се случи това? Никакъвъ законъ не сжествува, че трѣба да има униформи, но и не е сега

въпросъ, дали трѣба униформи или не. Въпроса е, че пари сж изхарчени; и дали сж турени въ депозитъ или дадени на Чичиначи, това не е въпросъ. Ако сж въ депозитъ, нека ги внесе въ хазната назадъ. Моего предложение азъ го прочетохъ, Нар. Събрание го знае, и ако желае, може да го приеме.

Теохаровъ: Г-да! Указъ за отпускание кредитъ въ банката въ Петербургъ не може да бжде, защото тука паритѣ не сж изхарчени. Ний имаме кредитъ, ний сме една държава; и имаме кредитъ въ Лондонъ както и въ Петербургъ. Ний само отвараме единъ кредитъ, че ако нѣкой свърши еди коя работа, тогава да му се заплати. Паритѣ пакъ, като че сж въ нашето казначейство. Ако да бѣха изхарчени тѣзи пари, и ако да бѣха заржчанитѣ униформи заплатени на хора, и ако това изхарчение паритѣ би станало безъ указъ, тогава разбирамъ, че това би било беззаконна постѣпка. Но тука това нѣма. Тука бѣха заржчани вѣщи; слѣдователно, указъ ще излѣзе тогава, когато ще се платятъ паритѣ на Чичиначи; и послѣ въ вторитѣ указъ трѣба да се изложжтъ правилата, какви чиновници какви униформи да носятъ. Това иде заедно съ този указъ. Той трѣба да се виѣсти въ «Държавенъ Вѣстникъ», и тогава ще се заплатятъ тѣзи 15000 рубли за заржчанитѣ униформи, и се обвезоватъ чиновницитѣ, когато ще ги получатъ да внесжтъ въ казначейството всичката тая сума. Сега що се касае до Министерскитѣ Съвѣтъ, този въпросъ се е внесълъ въ Министерскитѣ Съвѣтъ. И тъй като вѣщитѣ лежатъ тамо, то онзи чловѣкъ ще губи много, защото тия вѣщи сж тамъ за него безполезни, и трѣба да се зематъ нѣкакви мѣрки: или да земемъ вѣщитѣ, или да телеграфираме на банката Лионе, да не дава нищо.

Слѣдователно, тука нѣма нищо не само незаконно, но тука нѣма и знакове на нѣкаква незаконность и не трѣбваше този въпросъ да се подига. Министерскитѣ Съвѣтъ ето какво рѣши: (Чете): «Въпроса относително до поржчениитѣ преди една година форми за сждитѣ въ Княжеството, които въ слѣдствие неиспълнение на нѣкои обязанности отъ доставчика Чичиначи въ Россия не сж още получени тука — Той искаше да има пари, и ний казахме да ги испрати въ София, и че ще му платимъ паритѣ. За това постанови Министерскитѣ Съвѣтъ, понеже не сж получени тука, да се иска при устава съставление за една коммисия въ Россия, която да провѣри поржчениитѣ у Чичиначи вѣщи, която да ги получи, ако ги намѣри съотвѣтствующи съ образцитѣ.»

«Въ случай обаче, че Чичиначи ще отстъпи 2000 рубли отъ стойността, и ще ги испрати въ България на неговитѣ разноски и пр. Това го видите и въ писмото на г-на Поповича, че щелъ да отстъпи не 2000 а 3000 рубли. Въпросътъ е съвсѣмъ ясенъ.

Юр. Шишковъ: Г-да представители! Отъ многото обяснения, дадени отъ г. Шивачова, азъ виждамъ, че този г-нъ много повторява да говори едни и същи думи, — не други а само нападателни и докачителни. Не трѣба, г-да, ний тѣй да нападами Министритѣ безъ причини, не трѣба да докачаме честта на нашитѣ държавни управители. Азъ напълно щѣхъ да се съглася съ мнѣнието на г-на Шивачова, само тогава, ако бѣше дѣйствително г. Теохаровъ злоупотрѣбилъ тѣзи 12 или 15.000 рубли. Азъ, г-да не виждамъ тука никакво злоупотрѣбление. Г-нъ Теохаровъ не е вършилъ никаква търговия съ тия нѣща, както казва г-нъ Д-ръ Цачевъ въ миналото засѣдание. Азъ не виждамъ никакъвъ ущербъ да е принесълъ съ това нѣщо на държавното съкровище. Тука виждаме, че г-нъ М-ръ като е видѣлъ, че е необходимо нужно да се введе единъ порядъкъ на страната, то е да се даде единъ знакъ на сѣдитѣ, съ които да се отличаватъ отъ подсѣдимитѣ при раздаване на правосѣдието. И като се е основалъ, както каза г-нъ Министръ, на чл. 9. §. 5 отъ бюджета, той е открилъ единъ кредитъ отъ 12.000 рубли за тѣзи униформи, и то съ удобрѣнието на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Князя. За това като вѣрвамъ, че всички сме освѣтлени върху този въпросъ, предлагамъ да се прекратятъ всички по-нататъшни разисквания върху него; и да се произнесемъ, щото да се приематъ тѣзи нѣща и да се раздадатъ на сѣдитѣ, отъ които да се земе стойността, и да се внесе въ казначейството.

Героуъ: Г-да представители! Азъ не се съгласявамъ на предложението на г-на Шивачова. Именно защото говори преждевременно. Нар. Събрание трѣбаше да се произнесе по-напредъ, да ли тѣзи форми трѣбватъ, или не. И ако трѣбватъ, тогазъ какви пари да земемъ отъ г-на Министра? Напротивъ, ако се произнесе Нар. Събрание, че не трѣба униформи, тогава г-нъ М-ръ е казалъ явно, че паритѣ още не сж дадени, но че сж въ банката. За това можеше да се произнесе Нар. Събрание, да се зематъ назадъ, а не да се зематъ отъ г-на Министра.

Това още можъ да прибавя, да се забѣлѣжи въ протоколитѣ, щото такъви подобни нѣща да не ставатъ за напредъ. А сега да се произнесе Нар. Събрание и да направи една резолюция, да се зематъ отъ г-на Министра паритѣ

назадъ, това не може да рѣшава. Нар. Събрание може да рѣши, да ли трѣбватъ униформи или не. Въ първия случай нѣма какви пари да земе; но ако рѣши, че формитѣ не трѣбватъ, тогазъ паритѣ сж въ банката, и може да се зематъ назадъ. За това азъ не съмъ съгласенъ съ предложението на г-на Шивачова.

Лазаръ Дуковъ: Съгласенъ съмъ съ г-на Шивачова, че е станало едно уцущение, понеже не е имало указъ. Това всѣки вижда, но г-нъ Министръ доказва, че сетѣ могълъ да помисли за това. Г-на Шивачова ще питамъ, като казва, че Министерскиятъ Съвѣтъ не е ималъ извѣстие за това, да ли е той переводчикъ на Министритѣ, и да ли тѣ сж му го казали? Ако не сж имали съгласие или извѣстие, то можахъ сами да го кажатъ, тѣ сж тука, и проумѣватъ всички български. Тѣ можахъ да кажатъ, иматъ ли извѣстие или не?

Нѣмаше нужда да представлява г-нъ Шивачовъ Министритѣ и да казва, че не е било това мнѣние на Министерскиятъ Съвѣтъ. Тѣ можеха самички да се произнесатъ. Най-сетѣ съгласявамъ се съ г-на Герова, който каза, другъ пѣхъ да не ставатъ такива подобни нѣща; най-сетѣ разбира се както за него, така и за другитѣ Министри. Още веднѣжъ ще помоля г-на Шивачова, и той нека си помни добръ, което е казалъ. Защото той подига този въпросъ; и азъ ще дамъ единъ запросъ, при който да не настоява, че Министритѣ иматъ право това да правятъ било съ Князя било безъ Князя. Тогава ще кажъ, че г-нъ Шивачовъ е последователенъ на думитѣ си, и че не е цѣльта друга, която гони. За това не трѣба да представлява Министритѣ тука и да казва, че имало въ М-скиятъ Съвѣтъ разногласие. Това ще бѣде докачение за Министритѣ, ако говоримъ отъ тѣхното име, когато тѣ сж тука.

Шивачовъ: Азъ ще отговоря най-напредъ на г. Дукова. Той, вѣроятно, както се вижда, твърдѣ малко се интересува за този въпросъ. (Дуковъ: Може.) Ако се интересуваше, вчера щѣше да изслуша историята, която г-нъ Теохаровъ ни изчете. Въ това никакъ не се спомѣнува, че се е разглѣдвалъ въпроса въ Министерскиятъ Съвѣтъ. Разбира се, всѣки има пълно право да се произнася, както счита за най-добръ и безъ да бѣде преводчикъ, или да знае тайнитѣ на г-на Министритѣ. Ние виждаме отъ отговора, че г. Теохаровъ твърдѣ много отлага за зиманието на тѣзи дрѣхы, и едвамъ слѣдъ 1 год. е рѣшилъ, че трѣба да стане комисиия въ Россия, за да ги приеме. Но за всичко това не се е спомѣнало въ Министерскиятъ Съвѣтъ. На г. Герова ще кажа, че само тогава можеше Нар. Събрание да се съгласи да приеме дрехитѣ, ако вече имаше законъ за униформи;

но щомъ нѣма законъ, само по себѣ си се разбира, че не може да рѣши Нар. Събрание, тѣзи униформи да се донесѣтъ тукъ, защото не се знае, кой какви униформи ще носи, значи, че тѣ не сѣ още опредѣлени. Трѣбва най-напредъ съ законъ да се опредѣли, а до тогава Нар. Събрание не може никакъ да рѣшава този въпросъ. Едно нѣщо имамъ още да кажа. Чл. 133 отъ Конституцията казва, че единъ М-ръ никакъ не трѣба да се закрива задъ Господаря, защото съгласно 8 чл. отъ Конституцията Неговата Особа е святиена и неприкосновена. Той не отговаря, но отговаря прамий М-ръ, който му е представилъ нѣщо на одобрѣние. Ако М-ра всекога се закрива задъ лицето на Князя, тогава нѣма нужда Нар. Събрание да прави запитвания. Но, ако единъ М-ръ не желае да приеме едно поржчителство отъ Главата на Държавата, тогава да си даде оставката, а щомъ приеме едно поржчителство, то на своя отговорност длъженъ е да отговаря въ Народн. Събрание. Това е законъ, който, мисля, самитѣ г-да М-ри знаятъ. Ако желае Народн. Събрание, азъ ще прочетѣ чл. 153 отъ Конституцията. (Гласове: Знаемъ го.) Този чл. ясно казва, че щомъ единъ Министръ е зель една поржчка, той върху нея отговаря лично предъ Нар. Събрание. И понеже тоя въпросъ има финансиаленъ характеръ, то Нар. Събрание има още повече право да рѣши тѣй или инакъ. Нар. Събрание може да рѣши, че не иска тѣзи пари. Да ли паритѣ сѣ дадени въ депозитъ или на Чичиначи, това нѣма сега да разглеждаме. Само знаемъ че сѣ отпуснати отъ съкровището, и желаемъ да се внесѣтъ обратно въ хазната. Въпроса е твърдѣ ясенъ, и самитѣ обяснения на г-на Министра доказватъ, че дѣйствително тѣзи пари трѣба да се върнатъ въ хазната.

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! При всичкото ми желание да се въздържа да неговоря днеска, понеже г-нъ Юрданъ Шишковъ ми предизвика, трѣбва да му отговоря. Г-нъ Шишковъ каза, че съмъ казалъ вчера, че М-рътъ се е занимавалъ съ търговия; азъ не искахъ това да го доказвамъ, но понеже ми предизвикаха, азъ ще го докажа. Азъ г-да, никога не съмъ билъ противенъ и немогъ да се противя на една административна мѣрка, която Господаря на страната намира за нужна. Господаря намира за нужно да се направи униформа; и поржчва на неговия М-ръ, неговата заповѣдъ за менъ е свята, но изпълнението на заповѣдта има своята формалностъ. Испълнилъ е тази формалностъ г-нъ бившии М-ръ на Правосъдието? — За изпълнение заповѣдта на Господаря, трѣбваше да има единъ указъ; трѣбваше да се опредѣли униформата на всичкитѣ сѣдии подробно и

трѣбваше да се публикува въ «Дър. Вѣстникъ». Това нѣщо г-нъ М-ръ не е направилъ; слѣдователно, това е упущение; освѣнъ това тѣзи нѣща, които г-нъ М-ръ е заржчалъ за 12,000 рубли, можеше да се яви другъ нѣкой, който да ги направи за 6000 рубли. Направилъ ли е г-нъ М-ръ, или не, търгове, както е прието въ другитѣ мѣста? Имало ли е единъ контрактъ за това? Имало ли е една листа за търгътъ, и да има изискуемо число наддавачи? Това нѣщо ставало ли е? Казалъ ли е г-нъ М-ръ такова нѣщо? — Не.

Слѣдователно, щомъ нѣма такова едно нѣщо, азъ отъ моя страна, немогъ да некажа тазъ дума, която вчера казахъ, и която неискамъ сега да повтарямъ.

Въ отговоръ на г-на Лазара Дукова, още веднажъ и настоятелно го моля, когато има нѣщо незаконно, нека го искава; нека защитва, и който го е направилъ, ще отговаря, а не така само да подмѣта, както и други нѣкои г-да по предположения обичатъ да казватъ, че това като е станало тѣй, отъ онова произлѣза онуй. Тѣзи предположения г-да не се говорятъ въ едно Нар. Събрание. Въ Нар. Събрание се говори за нѣща положителни, както азъ направихъ запросъ, който има своята основа.

Аневъ: И азъ не съмъ съгласенъ напълно съ предложението или резолюцията на г-на Шивачова, т. е. Нар. Събрание да направи едно постановление, да върне М-ръ Теохаровъ паритѣ, които той е положилъ като авансъ въ една Петербургска банка, защото въ такъвъ случай, то значи, за напредъ да неможемъ да намѣримъ М-стри, тѣй като никой нѣма да се рѣши да приеме управлението на едно министерство. Но за туй единъ М-ръ отговаря предъ Нар. Събрание за едно упущение, и Нар. Събрание има право да искаже недовѣрие къмъ него; но да накара единъ М-ръ да повърне израсходвани сумми назадъ е съвършено невъзможно. Послѣ за престѣпление, М-рътъ може да се сѣди съгласно съ законътъ за сѣднение М-стритѣ. Г-нъ Шивачовъ твърдѣ добръ знае, че има такъвъ законъ и могатъ да бѣдѣтъ сѣдени М-стритѣ. Но за туй, пакъ несъмъ съгласенъ съ г-на Теохарова, гдѣто каза, че тозъ въпросъ е обдуманъ съ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, и той послѣ пратилъ е пари или полица и се е распоредилъ да се направятъ униформитѣ; защото, както каза г-нъ Шивачовъ по-напредъ, НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО е конституционенъ владѣтель и Той може да приема всекакви предложения отъ М-стритѣ, но Той не е отговоренъ никакъ за послѣдствитѣя.

Тѣй или инакъ, ние трѣбва да дойдемъ до едно заключение за да се рѣши въпросътъ, и споредъ моето смиренно мнѣние, азъ би предложилъ, Нар. Събрание да се съгласи,

да се заплати тая сума, т. е. да си остане тамъ, а униформитъ да дойдатъ тукъ. Но за туй, ако Нар. Събрание вижда, че е станало упушение, може да изрази желание, че не сж се съблюдавали формалноститъ за израсходване пари отъ непредвиденитъ сумми. И тогава може да се кончи въпросътъ и да се мине на дневний редъ.

Дуковъ: По-напредъ г-нъ Шивачовъ говори и за формата и предложи да остане на Теохарова за смѣтка. Туй забѣлѣжаване отъ гдѣ иде незнай. Азъ нѣма да говоря. да ли трѣба униформа или не трѣба, само ще му кажа, че гдѣто вчера съ г-на Бурова, днесъ съ менъ го гледамъ какъ се отнася, че ужъ малко сж се интересуваха, ще му кажа, че немалко се интересуваме; азъ мисля, че се интересуваме повече. Ние сме хора въ състояние, които плащаме и даваме и не искаме ни една пара да се харчи на праздно, и го моля за другъ пѣтъ да се не изразява тѣй, да не ставаме да направимъ самозащита другоаче. Ние се докачаме съ тия думи, че не сме плащали, и че малко се интересуваме. Ние имаме стока и сме въ състояние и плащаме и ще плащаме и искаме да търсимъ смѣтка. Не сме както г-на Шивачова, да си донасяме всичката стока на бюрото на стола. (Смѣхъ. Веселие.) Ние. . .

Председателъ: Ще ми се позволи да прочетъ на почитаемата публика единъ членъ отъ Вжтр. Правилникъ. (Чете.)

«Ако би нѣкое външно лице си позволи да дава знакове на одобрение или неодобряване, или да издава вѣтъ, таковато (лице) се отстранява отъ Нар. Събрание тутакси по распорѣжданieto на председателя. Въ случай на смущение, председателятъ може да се распорѣди за да се упраздни всичкото мѣсто, опредѣлено за публиката.»

Азъ прочее моля почитаемата публика, да не ми тури въ трудното положение да приложя този членъ отъ правилникътъ.

Геровъ: Не желаяхъ по този въпросъ да говоря, но ми предизвика г-нъ Шивачовъ, който каза, че нѣмало законъ за формата, и още искаше да покаже 153-й чл. отъ конституцията. И него го знаемъ г-нъ Шивачовъ! Но г-нъ М-ръ на основание на конституцията е оставилъ окончателното рѣшение на този въпросъ за днесъ, за да се произнесе Нар. Събрание. Защото само тогазъ можемъ да обвинимъ г-на М-ра, ако бѣ го израсходвалъ и ако не казваше, че сж въ банката; тогава можахме да го обвиняваме спорѣдъ 153-й чл. отъ конституцията. А днеска, г-нъ М-ръ като не е зель тазъ форма, и като не е я наложилъ на чиновницитъ безъ никакъвъ законъ, тя стои само за проба, г-нъ Шивачовъ! А таково нѣщо, че нито единъ отъ насъ желае да ставатъ по-

добни нѣща, може да се забѣлѣжи въ протоколитъ, за да не ставатъ подобни нѣща за напредъ.

Шивачовъ: Ще кажа на г-на Дукова, че Священото Писание казва: богатий да се не хвали съ своето имущество и силний съ своята храбрость. Азъ увѣрявамъ г-на Дукова, че имамъ имущества и можъ да купя неговитъ имущества и можъ да купя цѣлъ г-на Дукова заедно съ парцелитъ му. (Неодобрение. Тропание.) (Пресѣдатель: Моли г-на Шивачова да не употребява доказителни думи). И ако желае г-нъ Дуковъ, като излѣземъ вънъ отъ Събранието, да направимъ, кой е по богатъ: (Дуковъ: добръ.) да ли той, или азъ, защото това ни не е въпросътъ сега.

Г-нъ Дуковъ нѣма никога да искаже своето мнѣние искрено, а ще глѣда всекога да се поласкае на едного или другиго. Ласканието е твърдѣ лѣсно, но съ ласкание г-не мой, не се вършатъ работи. Кой що иска да каже, паритъ сж израсходвани, и отъ Нар. Събрание зависи да опрости тия 15,000 рублии или да му се оставятъ на разположение още 15,000. Моето мнение е това, и отъ Нар. Събрание зависи, да го приеме или отхвърли.

Марко Велевъ: Г-да! Вамъ е познато, че България е вчера до днеска. Всичкитъ трѣба да носятъ униформа, и НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО желае това, но Той може ли да вика мене отъ Старопатица. Той ще се распореди съ неговия г-нъ М-ръ. Безъ да не желае Господаря, това не е станало. А не е злоупотребена нито пара, нито тая форма, днесъ да не знаемъ кѣдѣ е, но г-нъ Министъръ е наредилъ, защото сѣдитъ трѣба да носятъ такава форма; защото за всичко нѣщо ще се стараятъ г-да М-ритъ въ България да съществува, защото и не ще каже отъ законътъ да се отстраняватъ. Отъ законътъ е предвидено, до кѣдѣ да се простиратъ Министеретъ; но да ги нападаме за туй, нѣмаме право, защото г. М-ръ твърдѣ ясно каза, че формитъ сж готови, паритъ не похарчени. На това съмъ съгласенъ съ г-на Анева, (Предсѣд.: счита ли се Нар. Събрание. . .) да не продължаваме по нататъкъ и да дойдемъ на дневний редъ. Защото формата г-да знаемъ. . .

Председателъ: Счита ли Нар. Събрание, че е достатъчно освѣтлено върху тоя въпросъ? (Гласове: Счита!) Желаетъ ли Нар. Събрание, да се гласува предложението на г-на Шивачова? (Гласове: Нежелае!) Подобно нѣщо не може да желае Народното Събрание, защото не е редовно. Като става едно предложение, Н. Събрание може го да приеме или отхвърли, което се проявява чрезъ гласуване. Подиръ ще дойдатъ по редъ предложенията, които се направиха отъ разни г-да представители.

Г-нъ Шивачовъ да прочете своето предложение, и Нар. Събрание да се произнесе върху него.

Шивачовъ: (Чете:) «1) Нар. Събрание като изиявява особеното си съжаление къмъ г-на Теохарова, бивший Министръ на Правосъдието, за противозаконното и неправилно израсходване 15000 рубли за поръчване униформа на чиновниците отъ съдебното вѣдомство;

2) Упълномощава г-на М-ра на Финансите за да изиска отъ г-на Теохарова бивший М-ръ на Правосъдието спомѣнатитѣ 15000 рубли, и за резултатътъ да съобщи на Нар. Събрание, и преминува на дневний редъ».

Председателъ: Който не приема предложението на г-на Шивачова да дигне ржката си. (Шумъ. Недоразумѣние. 16 души дигатъ Болшинство.)

Шивачовъ: 16 души не е болшинство.

Председателъ: Ще каже, предложението на г-на Шивачова пада.

Сега дохожда на рѣдъ предложението на г-на Шишкова. Ми се струва . . . (Гласове: Нѣма предложение.)

Г-нъ Шишковъ да прочете предложението си.

Манафовъ: Втори пѣтъ прося г-на председателя, да напомни на г-на Шивачова да не нанася на квесторитѣ оскорбление и да не иска да компромитира довѣрието, което иматъ квесторитѣ отъ Нар. Събрание. Това втори пѣтъ го напомнявамъ и трети пѣтъ като се натрети, ще прося председателя да се съобрази съ правилника на Нар. Събрание.

Председателъ: Г-нъ Шишковъ, да прочете своето предложение.

Юрданъ Шишковъ: Ми се види по умѣстно предложението на г-на Анева и отгѣлямъ моето.

Председателъ: Г-нъ Аневъ, да прочете своето предложение.

Аневъ: (Чете:) «Нар. Събрание съжалѣва, че не сж се съблюдили всички форми, които се извършватъ при израсходването сумми за непредвидени расходи, и минува на дневний редъ».

Председателъ: Който неприема предложението на г-на Анева, да си дигне ржката. (Четирма дигатъ.)

Шивачовъ: Само двѣ думи ще кажа на г-на Манафова, че никаква компетентостъ не съмъ искалъ, а само едно нѣщо искамъ да кажа, че сж двама квестори и единия трѣба да чете, кои сж за а другия кои *противъ*.

Дуковъ: Нѣмамъ по този въпросъ да говоря нищо, само ще кажа на г-на Шивачова, че му е дошло мжничко. Азъ не съмъ предварително направилъ на него, както той. И да не казва, че азъ съмъ го предизвикалъ, но той ме предиз-

вика, както предизвика и квесторитѣ. Ако той се остави отъ това — защото става да казва 2—3 пѣти докaчeниe за г. Бурова и квесторитѣ, — то нѣма да му се говори противъ. Азъ мисляхъ, че той ще се поправи; но най сетнѣ азъ казахъ това, което показвамъ: Щомъ той отетжли отъ нападенията както на квесторитѣ тѣй и на представителитѣ, никакъ нѣма да казвами таково нѣщо, и за туй да мирува.

Председателъ: Думата има г-нъ М-ръ на Вжтр. Дѣла.

М-ръ на Вжтр. Дѣла Генералъ Соболевъ: Г-нъ Свищовский депутатъ Аневъ сдѣлалъ въпросъ, что въ Орханійской Тетевенской и Етрополской околїяхъ върлувала дифтеритисъ, и проситъ съобщение: (Чете интерпелацията).

Министерство можеть дасть слѣдующа справка на основаніе документовъ:

(Чете): На 30 ноемврий подъ № 6576, Софійский окръжний управитель е извѣстилъ Софійский окръжний лѣкарь, че въ Етрополъ върлувала нѣкаква болѣсть по дѣцата. Тѣй като помѣнатий д-ръ е билъ назначенъ въ комисията по набора, на мѣсто него е командированъ Ловчанский окръжни лѣкарь съ телеграмма № 2521 отъ 2-ий декемврий. Отъ 8-й декемврий помѣнатий докторъ извѣстѣява изъ Етрополъ съ депеша № 3944, слѣдующето:

Три дни става, намѣрихъ само 12 дѣца «коръ» (брусница morbilli) 15 разни хронически болѣсти; присадихъ 40, всички потрѣбни мѣрки направихъ. Съ рапорта си по сжщото дѣло подъ № 513, той съобщава, че презъ 15 дни умрѣха въ г. Етрополъ 7 дѣца и трима възрастни, нѣ не отъ епидемия, а отъ разни други болѣсти.

На 18 декемврий съ телеграмма № 3072 околийский Орханійский начальникъ извѣстѣява, че въ селото Калугерово, имало шарка по дѣцата. Тосъ часъ се прати Софійский окръжний фелдшеръ (телеграмма № 2641 защото доктора бѣше въ окръга по набора), който намѣрилъ не шарка, а сжщата брусница, и е далъ нуждната помощъ. Освѣнъ това нему бѣ заповѣдано да шари дѣца и възрастни по селата отъ гдѣто минава, за предупреждение на шарката, която върлуваше въ Етрополъ. За сжщата цѣль бѣха испратени частни оспоправиватели, по селата въ Златишката околия. Окръжний фелдшеръ се върна тия дни изъ Орханійската околия; и тамъ нѣма никаква епидемия; сжщо нѣма никаква епидемия въ Тетевенското и Етрополското.

И така Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла е знаало за сжществуването на брусницата въ Орханійско и Етрополско; приетитѣ мѣрки прекъснаха болѣстьта, и нейното съсипително дѣйствиe не е констатирано отъ никого, наопаки свѣдѣніята показватъ, че тя не е била така силно

распространена, както обича да мисли г-нъ Свищовский депутатъ.

Аневъ: Азъ въ моето запитване не опредѣлихъ характера на болѣстѣта, както казва г-нъ Соболевъ, че имало епидемия, и че върлували други болѣсти напр. «вармола» «морбили» или «дифтеритисъ» и пр. Азъ изразихъ само, че има една епидемическа болѣсть и тамъ не можяха да опредѣлятъ. Като сж се зели мърки, значи констатирано е, че имало епидемическа болѣсть, а мъркитъ били твърдъ слаби; защото съ единъ докторъ и единъ фелдшеръ не може да се помогне на една болѣсть, която владѣе въ три или 4 околии. Послѣ казва г-нъ М-ръ, че имало извѣстие за това по ноемврий и декемврий. Но азъ ще възразя, че говорихъ, съ одного който именно днесъ е дошълъ отъ Орханіе и ми каза, че тази болѣсть продължава да върлува и азъ си позволихъ да цитирамъ на 2 слуга имената, именно на Дѣда Пати отъ Видраре и другъ единъ, че на одного измърѣли всичкитъ дѣла, а на другигото толкова внуци. Като се увѣрихъ, че г-нъ Министръ бди върху тѣзи работа и че ще се зематъ по съответствени мърки, то обявявамъ, че съмъ задоволенъ отъ отговора на г-на Министра Соболева.

Д-ръ Цачевъ: Азъ ще дамъ на Нар. Събрание само нѣкои обяснения, какъ се практикува, ако се появи нѣкоя епидемическа болѣсть. Много пжти става по тозъ начинъ: Телеграфиратъ на окръж. лѣкаръ, той отива на мѣстото, гдѣто има болѣсть, стои си една вечеръ, преспила и послѣ си отива. Такива мърки за прекратяване епидемическитъ болѣсти, другадъ не се зиматъ. Въ другитъ държави тутакси се командироваатъ, било военни било граждански лѣкари, каквито и да сж, командироваатъ се 2—3, колкото сж пуждни заедно съ нуждитъ сръдства. И азъ желая, щото за напредъ това, което се прави сета у насъ, да не се прави, а да се прави, което е нужно. Щомъ се появятъ епидемически болѣсти, трѣбва да се проводятъ доктори съ такива средства, каквито трѣбва и да стоятъ, до гдѣто се искорени и прекрати болѣстѣта. Инакъ съ отиваніе на доктора, съ констатиране на епидемията, и оставяне фелдшеръ тамъ, не може да се прекрати никаква болѣсть. У насъ има такива епидемически болѣсти, които троватъ населението, и не ще бжде злѣ да се зиматъ такива мърки, каквито трѣбватъ да се зиматъ. Могъ да докажа, че въ Севлиевскій окръгъ и въ Троянъ ги има, за които сж били вотирані кредити. За туй желателно е, щото медицинското управление да зима мърки такива, които може да сполучатъ за прекратяване на епидемията. А не само да се яви доктора и да се върне.

Шивачовъ: Азъ искамъ да отговора на г-на Цачева, че твърдѣ възможно е да има право. Но тукъ не е въпросъ за Медицинскій Съвѣтъ, че той не отговори на названието си. Тукъ е въпроса другъ, и въ слѣдующе време ще се разгледъ по-добрѣ. И ще си искажа мнѣнието, какъ води Медицинскій Съвѣтъ своитъ дѣла, и въ много случаи не знае даже колко доктори има въ единъ градъ. Сега щомъ г-нъ Аневъ се задоволи съ отговора на г-на М-стра, този въпросъ остава да се разпеква, когато му дойде времето.

Дуковъ: Като се прекрати въпроса, ще запитамъ г-на М-ра на Вжтрѣшнитъ Дѣла нѣщо, и ако ще да ми отговори сега или да остава запитванието на рѣцѣтъ му. (Чете): Г-ну М-ру на Вжтрѣшнитъ Дѣла. Съ указъ подъ № 38 отъ 21 януарий 1882 г. (брой 12 на «Дър. Вѣстникъ») г-нъ М-ръ на Вжтр. Дѣла опредѣлилъ нѣкого си Д-ръ Минчу Цачевъ за санитаренъ инспекторъ на затворитѣ; а съ указъ подъ № 181 отъ 4 мартъ (брой 29 на «Дър. Вѣстникъ») опредѣлилъ му е годишна заплата 7200 лева. Въ бюджета за 1881 год. вотиранъ отъ Нар. Събрание и утвърденъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО и задължителенъ и за 1882 г. споредъ вторий пунктъ на пълномощията приети отъ Великото Нар. Събрание въ Свищовъ на 1 юлий 1881 год. такава длъжностъ не е предвидена и плата за такъвъ чиновникъ нѣма въ щатотѣ на М-вото на Вжтр. Дѣла; моля надлежний М-ръ да ми даде разяснения:

1) На основание на кой законъ и параграфъ се е дало 7200 лева на поменатий чиновникъ?

2) Тоя ли е сжщий Д-ръ Цачевъ почитаеми Търновски депутатъ или е другъ? Понеже азъ не вѣрвамъ почитаеми Търновски депутатъ да е приелъ служба и заплата непредвидена отъ Нар. Събрание.

М-ръ Начовичъ: Туй се отнася до мене и азъ ще отговора на г-на Дукова тосчасъ. Този Д-ръ Цачевъ е истина представителя отъ Търново (Дуковъ: Добрѣ), и той се назначи за санитаренъ надзирателъ на тюртитѣ; защото бѣше нужно нѣкой да се назначи на такава служба. Всѣкий знае, въ какво положение бѣха оставени тюрмитѣ отъ предишното турско правителство, за това и се искаа необходимо, за да се преглѣдатъ тѣ и да се изучи начина за тѣхното поправление. Дѣятелността на г-на Цачева е извѣстна, той е изработилъ нѣкои правилници по санитарната частъ на тѣзи затвори, правилници, които азъ не съмъ видѣлъ, защото неставатъ въ моето М-стерство, но мисля, че тѣ ще се въведатъ въ Държавний Съвѣтъ за да станатъ закони въ България. Азъ не зная, на какво основание г-нъ Дуковъ мисли, че само ония служби трѣба да сжществуватъ, които сж

предвидени въ бюджета. Въ това отношение той се лъже. Единъ М-ръ е свободенъ да открива, подъ своя отговорност, нови служби всеки път, когато се укаже необходима нужда, и за това той дава отчетъ на Нар. Събрание, което се произнася. Това сжщо стана и за Д-ра Минча Цачевъ; той се назначи привременно за постигане на една известна цѣль, и щомъ си извърши длъжността, той си даде самъ оставката, като поднесе на М-рството онова, което бѣше работилъ презъ времето на службата си.

Анневъ: Ако се е свършило разискването, ще си позволя да направя още едно запитване до М-ството на Вжтр. Дѣла пакъ по санитарната частъ.

Л. Дуковъ: Разбира се трѣба да знае кой е, защото той всекога говори, защо се даватъ пари тукъ за непредвидени нѣща, тѣй щото и азъ съмъ въ правото да запитамъ г-на Министра. За това да бждете постоянни на думитъ си и да не възражавате нататкъ. Не говорихъ, че не е свършилъ работа, не казахъ, че е още чиновникъ; но той като е ходилъ може да е свършилъ работа; но все пакъ добръ би било да сж се обнародвали неговитъ рапорти, и въ сжщо врѣме всеки да се научи, че е той извършилъ нѣщо. Както знае, той твърдѣ добръ познава законитъ. (Предсѣдателъ: Моля не ся расправяйте сега). Сега се задоволихъ, като ми се каза, че е билъ той и неискамъ да говоря по нататкъ.

Д-ръ Цачевъ: Понеже се касае до моята личност, и г-нъ Дуковъ е въ правото си, азъ му благодаря; той като народенъ представителъ, трѣба да пита правителството, както прави и азъ, и както ще прави, ако ще имамъ честъ да засѣдавамъ още 5 сесии въ Нар. Събрание. Но г-нъ Дуковъ пита нѣщо, което и самъ твърдѣ добръ не разбира или недоразбралъ... (Смѣхъ). Г-нъ Дуковъ се кълна, когато влѣзе въ Нар. Събрание, че ще бжде пазителъ на пълномощията. Въ първий пунктъ на пълномощията се казва, че НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО има право на основание тѣзи пълномощия да прави нови учреждения, както състави и Държавния Съвѣтъ, и да учреждава нови служби. А запитването, което азъ направихъ, и което е дало причина на г-на Л. Дукова да прави запитвние, е за една предвидена служба въ бюджета. Тамъ сж предвидени 7.000 франка, а дадени послѣ добавочни 3.000 франка.

Правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО е видѣло за нужно преглѣждане затворитъ въ Княжеството; Министерскиятъ Съвѣтъ е рѣшилъ, че трѣба да се назначи единъ санитаренъ инспекторъ, а надлѣжний Министръ е изпълнилъ рѣшението на М-рскиятъ Съвѣтъ, и то върху основание на тия пълномощия, на които г-нъ Дуковъ се е кълелъ тука. А кол-

кото за това, че не съмъ напечаталъ моитъ рапорти, това не съмъ могълъ, понеже съмъ ималъ началство, на което съмъ далъ отчетъ за своята дѣятелностъ. Ако г-нъ Дуковъ си позволи да направи онова, което не му е позволено, то това може да го направи само единъ Л. Дуковъ. Азъ като подвѣдомственъ чиновникъ съмъ се отнесълъ къмъ своето началство. А най послѣ, какво е било направено съ моитъ рапорти, то не е моя работа. Азъ не отговарямъ за това, а отговаря моето началство. И моля г-на Дукова да не забавлява Нар. Събрание съ «не-врѣли и не-кипѣли». Нека каже нѣщо което е прогивозаконно, и ако не сподѣля неговото мнѣние, и ако не бждж съгласенъ съ него, нека мя осжди цѣлата публика.

Лазаръ Дуковъ: Казахъ, че съмъ задоволенъ, подиръ като се научихъ, че той е билъ този Минчо Цачевъ. Само, дѣто той каза, че азъ съмъ се кълелъ на пълномощията, то е истина, и азъ съмъ ги пазилъ всекой път. Нъ по неговитъ думи, ако се водимъ, то е билъ отговоренъ министър, който го е представилъ; за това да не иска да се крие задъ тѣхъ до тамъ, дѣто иска да се крие той. Азъ съмъ задоволенъ и не искамъ да говоря.

Манафовъ: Азъ имамъ нѣколко запитвания до Министра на Финанситъ:

Запитване къмъ г-на Министра на Финанситъ.

Истина ли е, че Драганъ Цанковъ е взелъ по-вече 20000 лева отъ хазната, безъ да е далъ оправдателни документи за тая сума?

Истина ли е, че г. Никола Стойчевъ, като бѣше въ Виенна на Конференция е надзелъ 10.000 лева, безъ да е рачилъ да каже на Министерството, на каква правителствена работа ги е употребилъ?

Истина ли е, че г-да Славейковъ, Сукнаровъ и други сж взели суточни пари, когато бѣхж Народни Представители, вопреки избирателний законъ и конституцията, които запрещаватъ на ония депутати, които сж жители на мѣстото гдѣто засѣдава Нар. Събрание, да зематъ суточни?

Знае ли г. Министръ на Финанситъ, че г. Каравеловъ е ималъ нѣкоя правителствена мисия, когато пътува по Россия презъ год. 1880.

Истина ли е и това, често се писа, че той за това пътувание е взелъ суточни и прогонни, не само отъ М-рството на Финанситъ, но и други 5000 лева отъ Министерството на Вжтрѣшнитъ работи.

Христо П. Манафовъ.

М-ръ Начевичъ: Азъ ще направа справка по тѣзи запитвания, и ще дамъ надлѣжнитѣ обяснени на Народното Събрание. Ще направа справка за онѣзи работи, които се отнасятъ до моето министерство; нѣ тукъ има запитвания и за работи, които се касаятъ до Народното Събрание: на примѣръ за суточнитѣ, които биле земали нѣкои г-да представители софийски жители. Менъ не е извѣстно, да ли смѣткитѣ на Народното Събрание минаватъ презъ Финансовото Министерство, и азъ не ще мога да дамъ никакво обяснение връхъ тѣхъ, ако не намѣря данни въ архивитѣ на моето Министерство. За това азъ мисля, че ще е по-добъръ, ако Нар. Събрание да се отнесе къмъ архиваря си или ако натоваряше бюрото си, да преглѣда тия смѣтки и да отговори на Събранието.

Манафовъ: Тѣй като това се касае до паритѣ: то паритѣ сж въ рѣшитѣ на г-на Министра на Финанситѣ. Дѣ трѣбва да се справи, какво трѣбва да направи, то е негова работа. Азъ искамъ да знамъ: да ли сж се взели тѣзи пари или не? Бюрото трѣбва пари отъ Министерството на Финанситѣ. Да ли Министра се отнесе до бюрото или не, то е друга работа. Прѣзъ кой каналъ той трѣбва да изучи за тѣзи работи, азъ не искамъ да знамъ; азъ знамъ, че тѣзи пари сж зети. Тѣзи пари фигуриратъ; фигурира закона и конституцията; има и хора, които сж живи въ София, които знаятъ, кога сж се зели тѣзи пари.

М-ръ Начевичъ: До сега, до колкото ми е извѣстно, всѣкога се е правило така: Министръ на Финанситѣ е отварялъ на г-на председателя единъ извѣстенъ кредитъ, и той (председателя) се располагалъ напълно съ него: плащамъ е на едного и на друго, и Министръ на Финанситѣ никакъ не се е мѣсилъ въ смѣткитѣ на Народното Събрание. Нар. Събрание само си е глѣдало смѣткитѣ. Може би, че архиваря на Събранието да е проваждалъ смѣткитѣ въ Смѣтната Палата. Азъ ще питамъ, ако има тамъ такова нѣща. Ако ми бѣде възможно, азъ ще дамъ исканитѣ отъ г-на Манафова обяснения.

Лазаръ Дуковъ: Сподѣлямъ мнѣнието на г. Манафова, че трѣба да се търсятъ тѣзи пари, и азъ ще моля да се турятъ на дневенъ редъ нѣкои интерпелации, които имамъ да направа по пѣтуванието на Министра Вълковича и за другитѣ министри, било въ Княжеството било вънъ отъ Княжеството. Моля, да се опредѣли на дневенъ редъ, че ще правя запитвания.

Анневъ: Запитвание къмъ Министра на Вътрѣшнитѣ работи.

Миналата година сж испратени двама ужъ доктори медицинци на медицинскій конгресъ въ Женева, безъ съгласието на Държавний Съвѣтъ, който, запитанъ отъ главний инспекторъ по санитарната частъ въ Княжеството, отговорилъ, че това не е още наша работа, и че ние даже нѣмаме такива корифеи по медицинската частъ, които да отговарятъ на такава миссия и да присѣтствуватъ на помѣнатий конгресъ, да даватъ своятъ гласъ, и въобще съ тѣхното присѣтствие да можатъ да докажатъ каква годъ полза на страната; тѣй като тѣ не ще можатъ даже и да разбератъ, какво се говори тамо: обаче Върховний Медицинскій Съвѣтъ, не смотра на мѣродавното мнѣние на Държавний Съвѣтъ въ това отношение, распорѣдилъ се независимо отъ него и испратилъ не единъ, както по-напредъ каза, а двама, които даже и не сж биле доктори, а магистри на хирургията, ходили въ Женева и се върнали безъ, разбира се, да знае нѣкой и до днешний день: защо сж ходили, какво сж вършили и свършили, и най-сетнѣ кой ги е испратилъ и опълномошилъ.

Възъ основание, прочее, на моята смиренна мотивировка по запитванието ми — питамъ:

1) Съ съгласието или не съгласието на Държавний Съвѣтъ сж биле испратени помѣнатитѣ двама магистри;

2) Тѣй или иначе, по какво съображение е направено това, да ли по покана на медицинскій или гигиеническій конгресъ: да испратимъ и ние единъ или двама делегати, или просто туку тѣй да се намираме на работа и чуватъ хората, че организовани санитарната частъ;

3) По каква статия на бюджета сж вземали нужнитѣ пари за покриване расходитѣ, или и възнаграждението, на поменатитѣ двама делегати, и на каква сума се качатъ расходитѣ, и

4) Какъвъ е резултата отъ тѣхното отиване?

Свищов. депутатъ Д. Г. Анневъ.

Министръ на Вътр. работи: Когда я соберу нуждныя справки, я отговорю на вашею интерпелацию.

Шивачовъ: Имамъ едно запитвание къмъ Министра на Правосъдието.

Научавамъ се, че бивший М-ръ на Правосъдието г-нъ Теохаровъ въ врѣме отъ дохожданието си въ България за М-ръ на Правосъдието до юний мѣс. включително 1882 год. т. е. до тогава до като бѣше Министръ на Правосъдието, е получилъ едно грамадно количество пари, които сж биле израсходвани за неговитѣ лични потрѣби, безъ да е представилъ какви-годъ оправдателни документи.

Тѣй на примѣръ, той е ходилъ въ Петербургъ на расхода и за това е получилъ освѣнъ една сума за пѣтни

пари, но и друга сума, Богъ знае за какво, които ще ги помѣня по-долу.

Той е пожелалъ да се порасходи изъ България, да разгѣда хубавитѣ полета и планини, и това станало подѣ предложъ да прави ревизия, което коштува може не малко, пари на съкровището и надали е представенъ даже докладъ до НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Господаря, за резултата на тая ревизия.

Въобще, отъ дѣйствиата на г-на Теохарова като М-ра на Правосъдието се вижда, че той се е располагалъ съ съкровището, като съ частна своя каса.

Може ли да бжде по-голѣмо неиспълнение на най елементарнитѣ обязанности на службата отъ страна на М-ра на Правосъдието, отъ това да получи пари отъ съкровището, и въ разстояние на една година и по-вече да не представи никакви оправдателни документи? Това е фактъ неопровержимъ.

По-вече коментари сѣ излишни, суммитѣ, които ще обозначава ще опредѣлятъ това.

Освѣтъ 15,000 руб., които получилъ г-нъ Теохаровъ, бившии М-ръ на Правосъдието и предалъ на нѣкой си Чичиначи, за нѣкаква си униформа на чиновницитѣ по сѣдебното вѣдомство и отъ една год. и до сега нито пари има, нито униформи, и на послѣдѣтъ, М-вото, като видѣло това; опълномошило едно лице, за да се сѣди съ Чичиначи, за която сума е станало особено запитване отъ г-на Д-ра Цачева и тая отъ 4000 л., получени за обзавѣдение, които не влизатъ въ предмѣта на моето запитване. Г-нъ Теохаровъ бившии М-ръ на Правосъдието е получилъ слѣдующитѣ сумми.

1-во, Въ време на пребиванито си въ Руссия, мѣсѣцитѣ августъ и септ. 1881 год. е получилъ 4000 л. чрезъ банката за смѣтка на М-вото на Правосъдието, безъ никакъвъ указъ или да е указано за каква цѣль е предназначена тая сума.

Срѣщу тая сума имало представени само 4 смѣтки на сума 399 р. и 16 коп. кредитни; стойностъ отъ купенитѣ отъ него руски законници за библиотека на М-вото на Правосъдието.

2-о, Съ парично искание отъ 30-и дек. 1881 год. № 5033 е получилъ 4908 л. и 20 ст. ужъ за дохожданието му въ България и командировката му въ Петербургъ.

За оправдание приложилъ само една смѣтка, която нѣма никакво значение, понеже неговото пѣтувание не е било по правителствени дѣла.

Собственно говоря, даже законни оправдателни документи нѣма.

3-о, Съгласно указа на Н. ВИСОЧЕСТВО Княза отъ 10 апр. 1882 год. № 281 съ парично искание отъ 14 апр. същата година № 753 е получилъ подѣ свое расположение 3000 л. авансъ, освѣтъ предвиденитѣ въ закона пѣтни дневни пари, за отиванieto му по ревизия на сѣдилищата.

Срѣщу тая сума така сѣщо не е представилъ документи; но да положимъ на моментъ, че даже е представилъ, но не могатъ да иматъ никакво значение, понеже сѣ получени противъ ясна и несъмнения смисълъ на чл. 12 пунктъ в отъ «закона за чиновницитѣ,» който дѣйствуваше тогава.

4-о, Съ парично искание отъ 13 апр. 1882 год. № 751 е получилъ 2000 л., авансъ тоже за пѣтни и дневни пари по ревизията. Оправдателни документи не представилъ.

5-о, Съ парично искание отъ 24 юн. 1882 г. № 1272 получилъ въ г. Варна 3000 л., сѣщо авансъ за пѣтни и дневни пари по ревизията. Оправдателни документи сѣщо не представилъ.

Прочее, имамъ честь да помоля г-на М-ръ на Правосъдието да ми отговори:

1-о Дѣйствително ли е гореизложеното или не?

2-о Ако е дѣйствително, то какви мѣрки сѣ зель, за да се изискатъ горѣспоменатитѣ незаконно получени сумми изъ съкровището отъ г-на Теохарова, бившии М-ръ на Правосъдието?

3-о. Ако не зель никакви мѣрки до сега, то, какво мисли да направи г-нъ М-ръ на Правосъдието, за да може да се изискатъ помѣнатитѣ сумми?

4-о. Когато сѣ израсходвани толкова пари по ревизията на сѣдилищата, има ли направенъ нѣкакъвъ докладъ до Н. ВИСОЧЕСТВО Княза за резултата, или же нѣкои изложения въ М-вото на Правосъдието?

5-о. Ако нѣма и до сега подобенъ докладъ, или же изложение отъ резултата на ревизията по сѣдилищата, станало презъ мѣсѣцитѣ апр., май, юн. 1882 год., то какво мисли г-нъ Теохаровъ бившии М-ръ на Правосъдието, има ли намѣрение да направи това или не?

Слѣдъ отговора, който ще получа, ще имамъ честь да предложа на Нар. Събрание моето мнение относително рѣшението на въпроса подигнатъ съ настоящето запитване.

При това, ще моля г-на М-ра на Правосъдието, той самъ или неговий предмѣстникъ г-нъ Теохаровъ да ми отговорятъ по възможностъ по скоро; като още днесъ ми се опредѣли и деньтъ когато ще ми се отговори.

Севлиевский Представитель: Николай Шивачовъ.

М-ръ Начовичъ: Азъ като депутатъ ще си позволя да кажа на г-на Шивачова, че запитване не се прави по този начинъ. Неговото запитване е просто едно обвинение, не подкрепено съ никакви доказателства, и азъ мисля, че той не е въ правото си да формулира запитванията си по тоя начинъ. До сега запитванията, до колкото знаемъ, сж се правили, като сж се полагали на надлъжния Министръ въпроситъ, да ли такова или онакова нѣщо е ставало, и се е оставало на Министра да отговори, да ли сж основни наведенитъ въ запитването работи, и ако сж основни, кои сж били причинитъ. Това се нарича запитване. Не може да бжде обаче запитване въпроси придружени съ обвинения, и въ които още отнапредъ Министра се осжда, че сторилъ това и онова, безъ да се знае, да ли го е той сторилъ, и ако го е направилъ, за какви причини; понеже причинитъ могатъ да оправдаятъ лицето, което е сторило едно какво да е нѣщо. За това азъ мисля, че като депутатъ въ Нар. Събрание, г-нъ Шивачовъ не трѣба да си позволява да прави запитванията си по такъвъ единъ начинъ.

Шивачовъ: За запитванията много пхти се предполага, че е предположение, и азъ съмъ само изложилъ обстоятелствата както сж; министра нека каже, че не е тѣй. Тукъ нѣма никакво обвинение. (М-ръ Начовичъ: Не е тѣй.) (Гласове: На дневенъ редъ!)

Председателъ: На дневенъ редъ е законопроекта за черкезскитъ и татарскитъ земи. Г-нъ докладчикъ на комисията се умолява да прочете своя докладъ.

Аневъ: Проекта е готовъ, нъ не съмъ взелъ доклада; за това моля да се тури на дневенъ редъ закона за лозята и спиртливитъ пития. (Гласове: Отдохъ!)

Председателъ: За 10 минути отдохъ.

(Послѣ распускъ тѣ.)

Докладч. Аневъ: Финанциялната комисия, слѣдъ като направи нѣкои измѣнения въ законопроекта за лозята, въ съгласието на г-на М-ра, намѣри, че този законъ ще може да отговори на назначението, и освѣнъ това намѣри за излишно да прави особенно изложение; защото е съвсѣмъ ржсъ и познатъ на г-да представителитъ. (Чете):

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

ЗА ЛОЗЯТА И СПИРТНИТЪ ПИТИЕТА.

Чл. 1.

Притѣжателитъ на лозя плащатъ поземелно даждие за всѣки новъ дюлумъ (1.000 кв. метра) по 2 лева.

Тукъ комисията не е направила никакво измѣнение.

Манафовъ: Комисията не обяснява, да ли по два лева за всички лозя да се плаща въобще. Г-да представителитъ съзнаватъ, че лозята край Балкана не сж сжщи съ лозята, които сж въ Русчукъ или по полето. Азъ мога тозъ въпросъ да го обясня твърдѣ добрѣ, че по край Балкана, има лозя, които едва сж въ състояние да платятъ по два лева. За това предлагамъ на Нар. Събрание, да постанови на крайбалканскитъ лозя това даждие да се намали на 1 левъ.

Д-ръ Цачевъ: Тази дума ще даде едно затруднение въ изпълнението на закона, ако се каже балканскитъ лозя; има лозя въ балканскитъ мѣста, които произвождатъ много по-много, отъ колкото лозята на равни мѣста. Напримѣръ въ Враца има такива лозя, тогава тѣ ще плащатъ по 1 л. Колкото за габровскитъ лозя, азъ признавамъ, че тѣ не сж производителни. Тамо има толкова само лозя, колкото да иматъ хората за еденъ гроздъ, и всичкитъ възлизатъ на 100 дюлюми. Не съмъ никакъ противенъ да изключимъ габровскитъ лозя. Но това ще даде затруднение въ изпълнението на самия законъ.

Поповъ: Азъ пакъ ще кажа, че въ Добричъ хичъ не става гроздъ. Тамошнитъ лозя не даватъ гроздъ, какво ще правите съ тѣхъ? Защото особено казвате да се опредѣли за балкански лозя, а тѣзи не струватъ нито 5 франка. Тогава нѣмате право да земете толкосъ; защото притѣжателитъ имъ не сж зели отъ тѣхъ нито 25 гроша. Ако се отсѣпи за балканскитъ лозя, то трѣба — и за добричскитъ.

Манафовъ: Азъ не зимамъ за примѣръ Габрово. Азъ казвамъ крайбалкански лозя. Тѣ сж поставени на такъвизъ мѣста, гдѣто, ако се оставятъ празни тѣзи пространства, ще донесе това послѣдствие, когато дойдатъ порои, ще измиватъ ония земи, и друго нѣма да направятъ нищо, но ще оголятъ баиритъ. Дѣто се каза, че въ Габрово имало 150 дюлюми лозя, това не е тѣй. Азъ мисля, че въ Габрово, Трявна и Троянъ може би има 5 до 6.000 дюлюми. (Гласове: Нѣма!) Това може да се справи отъ самитъ доклади или вѣдомости. За това, като всѣко нѣщо се облага съ туй даждие, което може да плати, азъ мисля, че ще направимъ голѣма неправда, да обложимъ едно нѣщо, което не може да даде това даждие. Казвамъ, че отъ одного човѣка не може да се вземе повече даждие, отъ колкото трѣба да плати, и не може да се вземе отъ една ржща повече, отъ колкото кирия плаща. Така и на лозята предлагамъ на Нар. Събрание, да се произнесе да се постави 1 левъ.

М-ръ Начовичъ: Истина, че право би било, да се раздѣлятъ всичкитъ земи въ България на категории и качества. Но туй нѣщо за сега е невъзможно; за него се

изисква много пари и много време. И както казахъ въ едно предишно заседание, не зная даже, да ли му е времето сега да захванемъ правяние на кадастра. Като е тъй, немисля че е възможно, да се опредѣли, че едни лозя да плащатъ 1 левъ, а други два лева. На всѣкадѣ има планински и по полански мѣста и всѣки единъ ще има право да казва, че мѣстото му спада въ категорията на планинскитѣ, и трѣбва да плаща 1 левъ. Слѣдователно това е нѣщо невъзможно, непрактично, и ако се приеме отъ Събранието ще докара голѣми бъркотии. Истина е, че има хора, на които лозята не произвеждатъ нищо, но които ги държатъ, за да ходятъ по тѣхъ на расходка; тия нека да плащатъ по 2 лева за удоволствието, което иматъ отъ лозѣто си. Ако обаче това даждие имъ се види много тѣжко, тѣ могатъ твърдѣ добръ да обърнатъ лозѣто си въ добро нѣщо, което да дава по-вече плодъ, отъ колкото ако е лозѣе. Г-нъ Манафовъ казва, че лозята вардили прѣстѣта отъ измивание на водитѣ. Азъ мисля, че, ако се посадятъ на тѣхно мѣсто бахчи, прѣстѣта щѣше да се варди още по-добръ отъ измиванье. Да вземемъ сега да дѣлимъ лозята на категории, то ще докара голѣми затруднения, понеже е трудно да се опредѣли, кои лоза спадатъ въ категорията на планинскитѣ и кои не, освѣнъ ако самото Нар. Събрание се натовари да направи това распределение.

Аневъ: За това се помисли и въ комисията, да ли да се раздѣлятъ на една или двѣ категории. Най подиръ тя дойде до заключение, че съ това ще се даждѣ голѣми мъжнотии на административната власть. Това е въпросъ, както каза и г Манафовъ, който трѣбва да се обмисли, когато кадастралното изучаване на нашата страна ще бѣде готово. А сега да се опредѣляватъ качествата на лозята, е немислимо. Най добръ е, ако се опредѣли една и сѣща цѣна за всички. Габровскитѣ лозя, за тѣхъ стана дума, но тѣзи сѣ по-вече лозя за луксусъ или за кефъ. Слѣдователно не е могла комисията да вземе въ съображение и тѣхъ. Освѣнъ това има лозя, които даватъ 2—5 пкти по-вече, отъ колкото другитѣ; това сѣ изключения, и комисията не е могла да ги земе въ съображение, защото за обработванieto на такива по-голѣми разноси ставатъ. За 2000 или 5,000 дюлюми не може да се прави изключение. Комисията, като взе мнѣнието на нѣкои депутати отъ разни окрѣзи, дойде до заключение, че трѣбва да се взима по два лева на всѣки единъ новъ дюлюмъ, сир. на 1000 кв. метра.

М. Велювъ: Неможемъ да простираме въпроса по-нататѣкъ и неможемъ да направимъ за всѣка околия по единъ законъ. И да не глѣдами на законитѣ, които сѣ съществували

до сега въ България, именно по поземелния данѣкъ. Ние да глѣдами кое е смлякъ, за да не тѣглимъ мъжнотии. Има окрѣзи и околии, които се оплакватъ. Истина се оплакватъ, защото има човѣкъ 2 дюлюми лозѣе, а плаща 60 гроша данѣкъ. Ние трѣбва да оставимъ по равно на България, и да дойдемъ до заключение да положимъ единъ опредѣленъ данѣкъ на дюлюмъ на лозята и на спиртоветѣ. А не да се пропзнасятъ контролоритѣ и бирницитѣ на това нѣщо. Да се тури на земята на дюлюмъ 1 левъ данѣкъ и 1 левъ на спиртнитѣ питиета. Познато ми е, защото нѣма висша стойностъ да платятъ нашитѣ лозя, и всѣки единъ отъ г-да представителитѣ ще е на негово мнѣние да дойдемъ до това заключение.

Геровъ: Нѣма да говоря, кои лозя произвеждатъ много, кои малко. Именно искамъ да обърна вниманието на г-да представителитѣ за тия лозя. Г-да представителитѣ знаятъ, че тия лозя плащаха почти по 3 гроша на дюлюмъ, и плащаха послѣ даждието за ракията и виното. Но се оцѣняваха виното и ракията, и плащаше се акцизъ, а не поземеленъ данѣкъ. Нашето Обик. Нар. Събрание направи по 5 лева на нашитѣ лозя. Нашитѣ хора по-вечето отъ тѣхъ, които по-вече глѣдаха лозята и ходиха лѣтно време да се занимаватъ съ тази работа, и зимно време да продаватъ произведенията, принудиха се да оставатъ лозята. За това г-да, ние не трѣбва днесъ да правимъ онова, което сѣ правила напрѣшнитѣ Събрания а трѣбва да вземемъ въ внимание, какво е днесъ. Да постановимъ, щото да зимамъ по 1½ левъ поземеленъ данѣкъ именно безъ разлика на лозята. Защото, както каза г-нъ М-ръ, не може да се вземе качеството на земята и да се мѣрятъ лозята, кое колко дава. Мисля, ако се тури по 1½ левъ, че и онѣзи, които не сѣ работили лозята ще ги работятъ и ще иматъ по-вече приходъ. А на ракия и спиртъ, които се произвеждатъ отъ това гроздѣ, Нар. Събрание може да наложи колкото иска. Но не трѣбва да се налага толкозъ много на онѣзи хора, които съ трудъ печелятъ и труда плащатъ. Заради туй най износно е, да се тури 1½ франкъ на дюлюмъ.

Шивачовъ: Азъ ще отговоря на г-на Герова, че ако ние трѣба да уважаваме труда, тогава трѣба да бѣдемъ справедливи. При всичко, че въ кадастра ще се положи коя земя колко ражда; но азъ мисля, че ще бѣде много добръ, ако ние раздѣлимъ даждията да се плащатъ на 2 или 3 разряда. Първия по три фр. втория по два и 3-ия по единъ франкъ. Това може да стане, ако Министерството поиска звѣдѣния отъ окрѣжнитѣ съвѣти. Но ще бѣде много по добръ ако ги раздѣлимъ на разряди, отъ колкото всички еднакво

да плащатъ. Защото има села които се трудятъ цѣла година, ще ли бжде справедливо ако да плаща всѣко село равно? Ако е справедливо, добръ; но азъ казвамъ, че не е. Тогава може да влѣзжтъ Балканскитъ и Добричскитъ тамъ. Да се събира всѣки дюлюмъ колко дава, тогава ще бжде много по справедливо отъ колкото да опредѣлимъ на всички еднакво.

М-ръ Начовичъ: Азъ мисля, че ако вземемъ да раздѣляме лозята, то всичкитъ ще се напишатъ въ долната категория. Твърдѣ малко лозя ще се причислятъ въ първа категория. Но искамъ да предположимъ, че ще бжде възможно да стане разпредѣление и че Събранието приеме това раздѣление, тогава разбира се, че на най добритъ лозя ще трѣба да се наложи едно даждие по-вече отъ два лева. Има ли съмнѣние че се намиратъ лозя толкова добри, щото въ сравнение съ другитъ би трѣбвало да плащатъ по 5, или по 6 лева? Ако приеме Нар. Събрание такива категории, азъ съмъ съгласенъ, защото не трѣбва да забравяме, че предвидената въ бюджета сума за лозята и която се е получавала до сега, трѣбва да се получи пакъ и за напредъ, иначе Нар. Събрание трѣбва да предвиди други даждия, за да се допълни суммата.

Иорданъ Шишковъ: Азъ ще отговоря на г-на М-ра, гдѣто каза, че Нар. Събрание трѣбвало да предвиди други даждия, за да се допълни расхода. Азъ вѣрвамъ, че Нар. Събрание предвидѣло да се намалятъ заплатитъ на чиновницитъ и да се допълни това нѣщо. Само ще кажа, че лозята не може да се натоварятъ съ двѣ нѣща, т. е. съ дюлюмщина, и това, гдѣто се предвижда тукъ, акциза. Колкото да ги раздѣляме на категории, това нѣщо е невъзможно за сега, защото ще се породятъ бъркотии. Както каза г-нъ М-ръ, че твърдѣ малко лозя ще се покажатъ добри, отъ колкото лошава, т. е. почти всичкитъ ще бждатъ лошава. Това не е възможно за сега. Заради това, азъ предлагамъ, да се наложи по $1\frac{1}{2}$ фр. на всѣки дюлюмъ, ако не е по-вече отъ 50 ст. другия налогъ, т. е. за акциза.

Д-ръ Цачевъ: Предложението на г-на Герова, подкрепено отъ г-на Шишкова, може да се приеме само тогава, когато данъкътъ за фабрикация се опредѣли споредъ произвѣденията по лозята въ всѣки единъ окръгъ; напр. Варненскій окръженъ съвѣтъ ще опредѣли, колко произвежда тамъ единъ дюлюмъ лозье, и колко трѣба да се плати за фабрикация, и по този начинъ налога ще бжде справедливъ. Онѣзи лозя, които много раждатъ, ще платятъ по-вече акцизъ отъ онѣзи, които по-малко произвеждатъ. Отъ внасянето за разглеждане въ Нар. Събрание законътъ за лозята азъ виждамъ желание, за да се опредѣли този данъкъ.

по точно. А колкото за категориитъ азъ съмъ противенъ. Можемъ да приемемъ по $1\frac{1}{2}$ лева на дюл.; само тогава когато правото за фабрикацията се опредѣли отъ окр. съвѣти, върху произвѣдението. (Гласове: На предмѣта!) Но то е мжко; слѣдователно да се остави, както е въ законопроекта.

Поповъ: По 2 фр. не е много. Другадѣ плащатъ на лозята по 4 фр., но има лозя, които, ако платятъ $\frac{1}{2}$ дюлюмщина, не могатъ да платятъ нито сантимъ за фабрикация, защото ги държатъ само за гроздье. Тогава ако да станатъ 3 разрѣда и да се предвиди, че Кюстендилскитъ лозя съ трети, лозята на еди кой окр. съ втори разрѣдъ, а лозята на еди кой окр. се раздѣлятъ само на 2 разрѣда или на единъ, тогава Окр. Упр. Съвѣти да гледатъ всѣка околия отъ кой разрѣдъ е. На една околия на единъ окр. могатъ да раздѣлятъ на 3 по 3, и тогава ще стане по-справедливо; иначе, ако приемемъ по $1\frac{1}{2}$ фр. или по 2 франка, ще бжде неправилно, защото има лозя въ Варна, на които и по 4 фр. да наложимъ, не е нищо; но за Добричъ или Балчикъ ще кажа, че тѣхнитъ лозя не могатъ да даждятъ нито по единъ франкъ.

Батановски: Напълно се съгласявамъ съ г-на Попова, който оточка каза, че малтъ не може да се раздѣли на качество, и мисля, че и г. М-ръ твърдѣ добръ знае, има свѣдения отъ лозята и има ги въ канцелярията си. Ето какви свѣдения има: напр. азъ съмъ отъ Радомиръ, но знамъ, че въ Кюстендилъ мѣстото, което дава 15 товара гроздье, азъ съ толкозъ мѣсто въ Радомиръ не мога да си нахраня дѣцата. И за това не може да се плаща равно. Трѣбва да се плаща споредъ качеството, трѣбва да се измѣри земята и послѣ да се каже, че едно лозе е първо качество, друго второ, трето трето, и тогава да имъ се върже данъка. Азъ съмъ съгласенъ съ това, което каза г. Поповъ.

Бошнаковъ: Подраздѣлението на качества за сега, въ настоящата сессия, е невъзможно. Отъ биографията на лозята, която ни начерта г-нъ Геровъ, ние разбрахме какво е било въ турско време, но не знамъ какво се е плащало отъ 4 години насамъ. Отъ онова, което е предвидено въ бюджета, не можемъ нищо да заключимъ за настоящето. Г-нъ Шишковъ каза, че трѣбва да се намали платата на чиновницитъ. Но това е другъ въпросъ. Това бѣше предположение. Могатъ да се намалятъ, или могатъ да се увеличатъ, това е съвсѣмъ другъ въпросъ отъ сегашний. Сега е въпроса, трѣбва ли лозята да се наложатъ съ даждия, или не. Азъ мисля, че е несправедливо, да имъ се наложи, както е въ законопроекта. Може окръжнитъ съвѣти да

представятъ исключение; като напр. за Балчикъ и пр., да се не зема нищо, но такова исключение въ цѣла България ще има 1.000 дюл. Заради туй, общата цифра да бѣде 2 фр. на дюл. и да продължаваме нататкъ.

Шивачовъ: Да се каже, че едно лозе трѣбвало да плаща по-малко, а друго повече, това е излишно и нѣма нужда да се доказва. Ми се чини, че всѣки е видѣлъ и е ѣлъ гроздье, и това като е тѣй, всѣки знае, че на единия край въ града лозята сж по-сладки и могат да плащатъ повече, а на другия край ще бждатъ по-долни и може да се плаща по-малко. Но казвамъ, че ако Нар. Събрание увеличи данъка на послѣдния, тогава, разбира се, могат да се раздѣлятъ лозята на разрѣди. Азъ не спомѣнувамъ нищо за цѣната. Първия въпросъ тука е, да се рѣши, да ли трѣбва да се раздѣлятъ лозята на разрѣди, или не, и тогава ще рѣшимъ, колко трѣбва да се плаща за първия разрѣдъ, колко за втория и т. н. Но пакъ казвамъ, справедливостта изисква, щото лозята да се раздѣлятъ на разрѣди. Разбира се, ако лозето роди повече, ще плати повече, ако роди по-малко, ще плати по-малко. Заради това, справедливостта изисква, да се раздѣлятъ лозята на разрѣди.

Геровъ: Азъ не зная, защо нѣкои постоянноствуватъ и искатъ да се тури по 2 л. Азъ мисля, че ако стане по 1½ л. е най-добрѣ. Въобще, ще се съглася съ г-да предговорившиятъ, щото да стане по 1 левъ. Ето защо: ако направимъ по единъ левъ, лозята ще се разработватъ повече и още, мисля, че ако има лози ненасадени ще се насадятъ, за това отъ онова, което го земаме, пакъ ще можемъ да го земаме за напредъ. Още, когато ще се зима по единъ франкъ поземеленъ данъкъ, ще се зема и фабрикация и ще стане пакъ по два франка. Ще каже, че земаме пакъ онова, което се е земало до сега и нѣма какво да изгубимъ. Ако отпустнемъ на онѣзи, на които работятъ, не ще изгубимъ, защото тѣ нѣма друго нищо да направятъ, и онова, което тѣ даватъ, е като единъ видъ земледѣлие, или единъ видъ индустрия. За това, колкото се земало напредъ, толкова е най-добрѣ. Заради това, азъ предлагамъ, щото на всѣки дюл. лозе да се зима поземеленъ данъкъ на 1.000 метра по 1 левъ.

Л. Дуковъ: За лозята, до колкото слушахъ, по-добрѣ бихъ турилъ за примѣръ Варненскитѣ. Азъ никакъ не се интересувамъ отъ Варненскитѣ лозя и не съмъ близо до тамъ, тѣй като азъ съмъ отъ Провадийската околия; но Варненскитѣ лозя, казвамъ, че само едни има отъ едната страна на града, които раждатъ 1/3 отъ онова щото ражда другата частъ. И тѣ не сж плащали както трѣбва, защото, отъ една страна не сж раздѣлени, и не имъ е размѣтнатъ налога както трѣбва.

Но сега всѣки разбира по-вече или по-малко и мисля, че не можемъ да се произнесемъ ние за всѣко едно лозе да се плащатъ 4 ф. и най-долнитѣ мѣста. Послѣ въ Варненско има и други нѣкой околий, на които лозята не сж като въ Варна. Сега отеднажъ като спаднемъ даждието отъ 4 фр. на 2 или 1½ фр., то не ще бѣде добрѣ. Малко ще се ползватъ онѣзи мѣста, които раждатъ малко, ако остане даждието на 1½ фр., а ония ще се оправятъ, които до сега сж давали 4 л. Заради туй съмъ съгласенъ, да остане споредъ предложението на г-на Герова, подкрепено отъ г-на Шивачова 1½ фр., защото ще има фабрикация и тогава всичко ще стане 2 фр. на дюл., а ако спаднемъ по единъ франкъ на дюл., ние се лъжемъ, че лозята ще станатъ по-много. Ако се направи по 2 фр. пакъ не ще бѣде справедливо, защото, като имъ се тури 1 фр. фабрикация, ще станатъ 3 фр. Разумѣва се, ще се ползватъ по добритѣ мѣста, а по-долнитѣ ще се онеправдаватъ. Но да остане за сега на г-на М-ра да земе свѣдения, и ние ще ги туримъ въ дѣйствието идущата година. Всѣки градъ до сега правилъ е така. Най-сетнѣ да оставимъ сега това и да изучимъ въпроса по-добрѣ и, понеже имаме предъ видъ кадастрѣтъ, това ще дойде само на редъ. Сега да не затрудняваме никого, но да се съгласимъ за 1 фр. и 1/2 дюлюмщина и за акциза, колкото се опредѣли. Акциза ще бѣде 50, или 60 ст. и ще стане всичко 2 фр. или 2½ най-много.

Тѣй щото мнѣнието на г-на Манафова, подкрепено отъ г-на Бурова и азъ се съгласявамъ да се приеме.

М-ръ Начовичъ: Г-нъ Дуковъ свѣтвта ни, да оставимъ за сега тоя въпросъ тѣй, както е билъ до сега и да се изучи до второ. Азъ се съгласявамъ, но съ условие, че ще се остави по 2 фр. за всички лозя. Азъ мисля, че когато отъ 5 фр. слеземъ на 2 фр. разницата е доста голѣма, и нуждата на населението въ това отношение се удовлетворява. За това настоявамъ, даждието да се опредѣли по два лева на дюлюмъ.

Председателъ: Има още 6 души които желаятъ да говорятъ. Моля Нар. Събрание да се произнесе, желае ли още да се говори. (Едни гласове: Желаетъ. Други. — Не желае). Азъ ще туря подъ гласоподаване въпроса, да ли Нар. Събрание желае да се говори по този въпросъ, защото се говори много. Който иска да се говори, да си дигне ръката. (Болшинство.)

Марко Велевъ: Г-да! Пакъ ще кажа и настоявамъ заради това, който съмъ очевидецъ на тази рожба, която се произвежда отъ лозята. Недѣйте да мислите, че ще заслужите на правителството, ако натоварите народа. Не трѣба да нащърбяваме касата, но и да не натоварваме и народа. На-

родът се оплаква много от този данък. Хубаво да земем фабрикация от оново, който има за вино, ами който няма за вино а има само 40 оки гроздь по 10 пари оката, да му искаме ли данък? За това да се зима по 5 гроша на виното и 10 гроша на ракията.

Юрданъ Шишковъ: Много се говори по този въпросъ. Заради това, азъ бихъ казалъ, г-нъ Геровъ да формулира своето предложение, щото да рѣши Нар. Събрание както 2-й членъ, така също и послѣдний 6 или 7-й членъ за акциза. Тѣй щото на единъ дюлюмъ за акцизъ и дюлюмцина да бжде два лева данък. Да формулира своето предложение.

Шивачовъ: Азъ казахъ по-напредъ моитѣ мотиви, на основание на които желая да се распредѣлятъ лозята на разряди или не; и ако трѣба, тогава да говоримъ, какви цѣни да се опредѣлятъ. (Гласове: Не трѣба!) Да се произнесе Нар. Събрание.

Председателъ: Първо ще туря подъ гласоподавание предложението на г-на Шивачова. Който иска да се распредѣлятъ лозята на разряди, да дигне ржката си. (Меншество).

Желас ли Нар. Събрание, да се говори още по този въпросъ (Гласове: Желас!)

Тричко Батановски: Това ми бѣше думата на мене, но като го отхвърли Нар. Събрание, нѣма какво да направи; но доста хора има да се зарадватъ, и доста има да се оплачатъ. Коего каза г-нъ Геровъ, доста човѣци че си разработятъ лозята и доста че ги запустятъ.

Мецовъ: Между другитѣ градове, и Плъвенъ е единъ отъ лозарскитѣ. Въ турско врѣме, тамъ имаше 24.000 дюлюма лозя, плащаха по три гроша, значи 14.400 лева; акцизъ плащаха 50.000, всичко 64.000 лева. А слѣдъ освобождението, като имъ се наложи по 4 лева, едвамъ останаха 8000 дюлюма да се работятъ и плащатъ 32.000 лева. Заради това да остане само по единъ левъ, като се има предъ видъ, че трѣба да дадемъ на този продуктъ единъ добръ напредъкъ. Да оставимъ акциза тукъ както е казано въ 6-й членъ да се обложи той, на дюлюмъ по 1 левъ и не повече. Туй е заключението на Нар. Събрание и тѣй трѣба да бжде.

Шивачовъ: Понеже Нар. Събрание не прие предложението ми, неостава нищо, освѣнъ да се говори относително налогътъ на лозята. И щомъ Нар. Събрание не прие да се раздѣлятъ на разрѣди, тогава да туримъ по единъ франкъ на дюлюмъ, е твърдъ малко и едва ще се получи цифрата, която се е получавала по-напредъ и ще има нужда, както каза г-нъ М-ръ на Финанситѣ да се налага другъ налогъ. Ако да бѣше на разрѣди, щѣше да бжде много лѣсно, но

сега трѣба да приемемъ цифрата по крайнѣй мѣрѣ, както е приела комисията два лева. Друго нѣма какво да се прави.

Дуковъ: Казахме и по-напредъ, колкото и да плащаме трѣба да мислиме, да намѣримъ една частъ отъ това, което се е земало до сега. Каза се по-напредъ едно предложение, което поддържахме, и то трѣбаше да се вотира по-напредъ, а предложението на г-на Шивачова послѣ. Азъ съмъ на мнѣние отъ единъ франкъ повече да неспадаме. Наистина 5 фр. е много, но отведнажъ да смѣземъ отъ 5 франка на единъ неможе да бжде; но нека $1\frac{1}{2}$, както се предполага и 1 фр. акцизъ и пакъ ще станатъ $2\frac{1}{2}$ фр., та да излѣзе срѣдното число. Да неспадаме отведнажъ на единъ франкъ. Азъ моля г-на Герова, да мотивира предложението си и да го даде да се вотира въ Събранието.

Поповъ: Както видѣхме, Събранието нерачи да приеме разрѣди. Това стана несправедливо за населението, но не съмъ съгласенъ никакъ да остане по 2 франка и да нѣма разрѣди. Тукъ правителството ще изгуби твърдъ много и ще направимъ несправедливостъ за населението, ако направимъ $1\frac{1}{2}$ фр. За това, да се налага акцизъ само на онѣзи, които произвеждатъ нѣщо отъ гроздето, а които иматъ само по една кошница грозде, на тѣхъ акцизъ да нѣма.

Буровъ: Азъ като членъ отъ тази комисия г-да, знаей, че комисията имаше предъ видъ акцизътъ и зарадъ туй е приела тукъ 2 франка. Акцизътъ е 1 фр. и г-нъ Министръ се съгласи, всичко да бжде 3 франка. Като вземемъ това предъ видъ, че сме плащали по 4 франка, мисля че този данъкъ не е твърдъ много за лозята. Той ненадминува повече отъ три франка. Ако желаятъ г-да представителитѣ да опредѣлятъ по $1\frac{1}{2}$ фр. то може, но тогава и акциза трѣба $1\frac{1}{2}$ фр. и да бжде пакъ по 3 фр. на дюлюмъ. А когато опредѣлимъ акциза $1\frac{1}{2}$ фр. тогава отъ единъ дюлюмъ, отъ който може да излѣзе 25 оки ракия, ще трѣсимъ два пѣти по $7\frac{1}{2}$ гр. ставятъ 15 и тогава значи че налагаме два данъка на спирта.

Докл. Анневъ: Не трѣба да забравяме, че както преди, тѣй и послѣ освобождението, лозята сж били обложени помного, отъ колко сега се предвижда. Г-нъ Мецовъ каза, че преди освобождението, въ Плъвенъ се е плащало на 24.000 дюлюма лозя 63.400 фр. и послѣ каза, че слѣдъ като се прие отъ предпослѣдното Софийско Събрание да плащатъ по 4—5 фр. на дюлюмъ, отъ тогава голѣма частъ отъ лозята сж напуснати и сега нѣмало приходъ повече отъ 30.000 франка. Добрѣ, тѣ може по тази причина да сж ги напуснали, защото сж плащали по 5 фр. а отъ сега нататъкъ като ще плащатъ само по два франка, пакъ ще ги разработятъ. За-

ради това, азъ моля Нар. Събрание, да не се води при определянето налогътъ по балканскитъ лозя, или по яловитъ земи, защото тѣ се обработватъ не за туй, за да си подобрятъ хората състоянието, но за да ядътъ грозде за луксусъ. Такова е гроздето и въ Габровската околия, гдѣто има 200 дюлюма, както въ другитъ балкански страни. Тѣй щото, както каза г-нъ Дим. Поповъ, ако снемемъ даждието отъ 2 франка надолу, значи да не сме справедливи спрямо хазната. Заради това ще моля Нар. Събрание, да остави това тѣй, както гласи въ законопроекта, т. е. по два лева на хиляда квад. метра.

Каменъ Симеоновъ: По тоя въпросъ се много говори, за това повече нѣма какво да говоря; но това предложение, което каза г-нъ М-ра, че щѣло да се намали, а ако стоятъ повече, ще се затриятъ съвсемъ, вървайте, че покрай балканскитъ села, третата частъ сж напуснати. И пакъ ако се не спадне данъктъ, ще се унищожатъ още много. Заради това, г-нъ Анневъ каза, че именно не знаелъ какъ сж най-проститъ лозя. Я му казвамъ, че въ нашата страна има 7—8.000 дюлюма, и сж на такива мѣста, дѣто не могатъ да се работятъ, и ако ги работи нѣкой, принуденъ е да ги работи, за да не сѣди празденъ. На такива мѣста, щото не може да се роди и не е давало грозде.

Вел. Х. Ангеловъ: Мисля, че въпросътъ е изчерпанъ, защото много се говори, но желая да кажа още нѣколко думи. За лозята, г-да представители, както се каза не сж много, защото до сега сме давали по 4 лева; сега тука сме определили два лева и 1 л. акцизъ; ето левъ се отстъпва. Г. Каменъ Симеоновъ каза, че нѣкои лозя били запустени, азъ увѣрявамъ, че отъ турско време до сега, по нашата страна има 500 лозя повече отново посадени. Тоже можъ да кажъ, че има 500, които отъ сега се разработватъ. Заради това, да определимъ по 2 лева на дюлюмъ и по единъ левъ акцизъ.

Дуковъ: Отъ многото размѣнени думи, най-сетнѣ дохождамъ до заключение да остане вехтото. Г-нъ Буровъ каза, че левъ и половина дюлющина и левъ и половина акцизъ, ставатъ три лева, и по-напредъ се каза, че сегашнитъ 1000 метра не могатъ да изпълнятъ единъ дюлюмъ, дохожда че пакъ остава по 4 франка на дюлюмъ. Ако се предполага да се земе по единъ и половина франкъ за акцизъ, тогава да остане по единъ франкъ на дюлюмъ; ако ли ще се плаща по 3 или 4 гроша за акцизъ, тогава да остане по единъ франкъ и половина на дюлюмъ. Туй ще бжде по справедливо; да не казваме че ако се предполагало това или онова, защото тогава ще излъже, че сжщитъ 4 франка се даватъ, като си припомнимъ, че 1000 метра нѣматъ дюлюмъ.

М-ръ Начовичъ: Единъ дюлюмъ, тѣй както стои турския законъ има 916 квадратни метра, сир. той е 84 метра по-малкъ отъ дюлюма който се предлага въ законопроекта, сирѣчь 1000 метра. Отъ това произлиза че всѣки единъ печели тия 84 метра, за които не се плаща нищо. Слѣдователно, не е работата тѣй, както каза г-нъ Дуковъ. Г-нъ Председателствующий може да знае, че въ послѣднѣо време въ Русчюкъ се правиха измѣнвания на лозята; като единица на мѣрката се взема тамъ турския дюлюмъ сирѣчь 916 метра за дюлюмътъ, защото той е истинския турски дюлюмъ, определения отъ турскитъ закони. Заради това, ако се е приело и турило туку 1000 метра, това е турено само, за да има една определена основа, понеже метра е една общепозната на цѣль свѣтъ мѣрка, и ние трѣба вече да престанемъ да употребяваме една мѣрка, която не е нигдѣ равна, която е различна въ всѣки градъ, и дава мѣсто за недоразумѣния.

Отъ друга страна искамъ да обърнж вниманието върху едно друго обстоятелство, и то е, че съ налаганieto правото за фабрикацията, правителството има за цѣль, да подигне произвежданъето на ракията въ България, и слѣдователно обработванъето на лозята. Чрезъ налаганъето на това право нашитъ произведения ще добиятъ по-голъма цѣна и външната конкуренция ще се намали значително. Съ приеманъето на тая такса вината и ракиитъ ще добиятъ по-висока цѣна, и хората ще иматъ повече интересъ да си работятъ лозята и да ги умножаватъ. Освѣнъ това, когато произвѣдението има цѣна, то и произволителя може да си плаща лесно даждието.

Пакъ повтарямъ, че ненамирамъ 2 лева да е едно тежко даждие, особено когато до сега даждие е било 4 или 5 лева; и най-сетнѣ, Нар. Събрание трѣба да приеме едно рѣшение, и ако види, че населението ще е тѣжко обложено и съ това намаление, г-да представителитъ пакъ ще се върнатъ презъ идущий октомврий, и тѣ ще могатъ тогава да поискатъ измѣнението на тозъ законъ. (Гласове: Съгласно!) Защото при вотиранието на бюджета, всѣкога депутатитъ могатъ да правятъ измѣнения и олущения на сжществующия редъ.

Председателъ: Ще туря подъ гласоподавание членътъ, споредъ както го е приела комисията т. е. по два лева на 1000 кв. метра, или на единъ дюлюмъ по-голъмъ и отъ днешния. Който неприема членътъ споредъ комисията, да си дигне ръката (Меншество.) Ще се каже, че е приетъ. (Шумъ.)

Юрданъ Шишковъ: Ние не разбрахме, какво казахте.

Председателъ: Да сте слушали. (Шумъ. Гласове: повторно гласоподаване!) Моля ви г-да, трѣба да внимавате, какво се говори. Въ членътъ, споредъ както го е приела комисията се казва, че ще се зема по два лева на дюлюмъ. Който неприяема туй, да си дигне ржката. (Меншество дига.)

Докл. Аневъ (чете):

«Чл. 2. На това даждие сж подчинени ония лозя, които сж навършили третата си година, и ония, които се работятъ и даватъ произведения».

Нѣма никакви измѣнения.

Председателъ: Приема ли се 2 чл., както е въ законопроекта и както го е приела комисията? (Приема се.)

Докл. Аневъ (чете):

«Чл. 3. Напустнатитѣ лозя плащатъ само по 1 л. на новъ дюл.»

Тукъ има нѣколко измѣнения, сир. допълнения и пояснения; казано е: «Напустнатитѣ лозя (кеleme или марашъ) плащатъ по единъ левъ на новъ дюлюмъ, до когато не сж искоренени или обърнати на ниви.

М. Велювъ: Г-да! Оня човѣкъ, гдѣто би ималъ гроздѣ, не би го рѣзалъ и копалъ и не би билъ го напушалъ, но би намѣрилъ може би да даде 1 левъ за данѣкъ. Всѣки желае доброто, но не може да се стигне.

Батановски: Това е чудно, че единъ малъ който не дава произведение да дава 10 та частъ. Щомъ не дава произведение, на какво основание ще дава 10 частъ? Това си нѣма мѣстото.

Шишковъ: Отъ една страна може да каже нѣкой, че сме се събрали сега да размислюваме за налога на лозята. Но има хора, които ще пресмѣтнатъ, че не го намаляваме но уголѣмяваме. Това е очевидно. Единъ човѣкъ, който има 10 дюл. лозя е плащалъ 10—20 лева, а сега му налагаме 80, защото той ще работи 10 дюл., а 30 ще бѣдѣтъ неработени, и сега, ако му туримъ и на неработени, ще плаща още по-вече. Съ това не ще каже, че намаляваме даждието, и тогава членътъ е неумѣстенъ и противозаконенъ; а то това, какъ да кажа, — немога да кажа нищо.

Председателъ: Моля г-на Шишкова да се неотвлича отъ предмѣта.

М-ръ Начовичъ: Азъ искамъ да дамъ на г-на Шишкова нѣкои обяснения върху причината, за която се е турилъ въ законопроекта този членъ. Той се тури отъ М-вото на основание на оплакванията, които се получиха отъ много мѣста, и особено отъ онѣзи мѣста, гдѣто най-много се трудятъ да усъвършенствоватъ индустрията на виното, като напр. отъ Шуменско, Свищовско, Плевненско и проч. Отъ

тия мѣста се оплакватъ, че келеметата, сирѣчь неразработенитѣ и обрастенитѣ съ трѣва лозя, служатъ да се вждятъ всѣкаквъ родъ насѣкоми мухи, вжсеници и проч., които се распространяватъ въ другитѣ лозя, и упропастяватъ гроздето на съсѣдитѣ; заради това, всѣкой ще намѣри, че не е справедливо да се повреждатъ лозята на съсѣдитѣ, и ако притѣжателитѣ не сж въ състояние да обработватъ лозята си сами, по добръ ще направятъ да ги продаждѣтъ на други лица, или да ги искоренятъ и отъ тѣхъ да направятъ ниви, мисирлици, за да се чисти земята и да не служи за поврѣждане на другитѣ земи. Има формални оплаквания къмъ М-вото по поводъ на тия келемета, и азъ мисля, че ще бѣде по справедливо, ако се приеме този членъ тъй както е въ закона.

Д-ръ Цачевъ: Именно това искамъ да кажа, че когато този членъ се турилъ въ този законъ, не се е турилъ, за да се натоварятъ даноплатцитѣ, но да не си оставатъ хората неразработени марашитѣ, защото съ това врѣдятъ много. Ви сте чели, че има една болѣстъ по гроздето; и по-вече въ онѣзи лозя, които не сж обработени добръ, а щомъ има мараша, то именно въ тѣзи мараша се появява тази болѣстъ и упропастява лозята. За това да се принудятъ хората да работятъ лозята си, и да ги направятъ чисти, за да не се вждятъ отъ тѣхъ вжсеници.

Дуковъ: Отъ една страна, като погледнемъ за нѣща, които ни даватъ произвѣдения, да ги облягамъ съ данѣкъ, е наистина нѣщо несправедливо; но отъ друга страна, ако погледнемъ единъ дюлюмъ неразработенъ, не е нищо криво, само да се произнесемъ, че за неразработени лозя да нѣма акцизъ и да остане по 1 левъ. Мотивитѣ сж тѣзи, защото въ много напустнати лозя има дървета, орѣхи, черници и други нѣща. Най-сетнѣ, ако за лозето той не плаща, и ако го не работи, ще отиде да бере на дървото. Той освѣнъ това може да отиде у лозето и да си върже коня, и азъ, като отида и му кажа, то ще каже: «азъ плащамъ.» Заради това трѣбова да се плаща този франтъ за такива напустнати лозя, но акцизъ да нѣма.

Бобчевъ: Азъ съмъ на мнѣние да се направи временно за напустнатитѣ лозя, защото или трѣбва да се тури законъ, че трѣбва да се искореняватъ, или самитѣ хора трѣбва да ги искоренятъ. Само 1 левъ ми се види неумѣстно, но заради туй иска за такива лозя да се плаща въ продължение на 3 години. По-нататкъ не раждатъ. На много мѣста сж ставали злоупотрѣбления, като лозето се е считало напустнато и сж пускали мисире, и сжщо сж казвали, че е на-

пустнато лозе. Заради туй искахъ да кажа, че 3 год. да се плаща.

Юрданъ Шишковъ: Твърдъ е умѣстне предложението, на г-на Бобчева. Само това е, че не прибави да каже, че три години напустнати преди туй; и заради това, азъ съмъ на същото мнѣние, да формулира г-нъ Бобчевъ своето предложение и да го положи на вишегласие г-нъ Председателтъ.

Марко Велевъ: Г-да! Чухъ защото се каза, че оня бѣденъ човѣкъ да плати левъ, ако не да го продаде. Тука се разбира, че богатитѣ трѣба да купуватъ лозята а сиромаситѣ да ги продаватъ. (Пред сѣд.: Моля г-на Марка Велева, да се не отдалечава отъ предметъта; никой не е казалъ това, което той е разбралъ). Щомъ нѣма плодъ, нѣма какво и да даде, а когато има плодъ, кмета има писмо отъ окр. съвѣтъ да преглѣда, изглѣда ли плода роденъ и да плати, колкото всѣки така и онъ, а не да се напатне сиромаша. Всѣки иска доброто, ама всѣки не може да го стигне. (Гласове: на предметъта!) Тоя предметъ е г-да! Нѣма друго да говоря.

Буровъ: Азъ тукъ тѣй го разбирамъ. Напустнатитѣ лозя плащатъ само по единъ левъ на новъ дюлюмъ. И щомъ една година или двѣ години е напустнато, ще остане само чукани и то сетнѣ не се нарича лозъ и нѣма да се плаща за него нищо. Този членъ е твърдъ ясенъ, но ако искате да се обясни по-добрѣ, тогава е друго нѣщо.

Поповъ: Азъ не съмъ противенъ да се плаща единъ франкъ на дюлюмъ отъ оставенитѣ лозя, ако тамъ се сади мисиръ или бобъ, все пакъ ще искара нѣщо. Нъ какъ ще стане съ онѣзи лозя, които сж напустнати по-напредъ? (Гласове: това е другъ въпросъ).

Министръ Начовичъ: За онѣзи лозя, които сж биле напустнати по-напредъ, ще се постѣпи съгласно съ предишния законъ. Па ако би да има лица, които да не сж получили, никакви произведения отъ лозята си, то такива нѣма освѣнъ да докажатъ това на окръжния управителъ, който ще се распорѣди, да се провѣри работата чрезъ окръжния съвѣтъ и постановлението на тоя съвѣтъ, да се препроводи на министерството, което да представи заключението си на Народното Събрание въ идущата негова сесия. Народното Събрание може тогава да опрости даждието на такива производители, както вече се опростиха и на други.

Аневъ: Наистина комисията като е обезждала този законопроектъ, реши да си остане по 1 левъ на дюлюмъ за келеметата. Нъ послѣ като си помисли, че нито правителството нито притежателитѣ иматъ голѣма полза, освѣнъ това отъ тѣхъ може да произлѣзе болѣстъ, която упропасти гра-

мадно число лозя въ Франция и другадѣ и която се нариче филуксера, тогава е по-добрѣ да се искоренятъ лозята, отколкото да стоятъ напустнати. За това този членъ да си стои, защото тогава хората ще се насърчаватъ да ги обработватъ изново, или да ги изсечатъ. Защо да стоятъ келемета, което не е нито лозе нито нива?

Бошнаковъ: Г-да, азъ мисля, че членътъ си е на мѣстото, и че онова келеме, което е напустнато първата година, трѣбва да се плаща за него нѣщо. Колкото за старитѣ, да предоставимъ на окръжния съвѣтъ, и тогава ще се узнае, кога сж напустнати. Които сж напустнати тази година, даватъ още една година произведение, и за това трѣбва да се плаща по единъ левъ. За това да се прибавятъ къмъ този членъ думитѣ: на 3 години оставенитѣ нѣматъ право да плащатъ за фабрикация.

Шивачовъ: Азъ ми се вижда чудновато, какъ може, щомъ плати работа да плаща още и фабрикация. Да ли не се казва, че само за тѣзи лозя, които произвождатъ се плаща, тѣй щото щомъ не се произвежда, нѣма да се плаща. Сега не разбирамъ тѣзи г-да, които казватъ, че нѣма да се дава данѣкъ. Ако не желаятъ да ги работятъ, то остава да се задължатъ да ги искоренятъ, ако не желаятъ да плащатъ. Нъ ако ги оставятъ само така безъ да ги работятъ, това не може. За това членътъ да се приеме както го приела комисията: това ще бѣде твърдѣ справедливо, инакъ нѣма да бѣде справедливо.

Д-ръ Пачевъ: Азъ искахъ само да успокоя г-на Попова, да му кажъ, че никой законъ не може да има обратна сила. Не може да има сила за онѣзи нѣща, които сж се случили преди датата на неговото издаване. Онѣзи лозя, които сж оставени по-напредъ, тѣ не фигуриратъ въ вѣдомоститѣ, и този законъ не може да се приспособи за тѣхъ. (Гласове: исчерпано е!)

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори? (Гласове: не желае.) Ще туря на гласуване членътъ, както го прие комисията. Който не приема да се плаща по единъ левъ за право на фабрикация, да си дигне ржката. (Меншество). Ще се каже, че членътъ е приетъ съ прибавката.

Докл. Аневъ (чете):

Чл. 4.

«При изнасянието вънъ отъ границитѣ на Княжеството гроздето, вината и спиртнитѣ питиета сж свободни отъ всѣко даждие».

Нѣма никакво измѣнение. (Приема се).

Бобчевъ: Азъ мисля, че тука трѣба да се тури между 3—4 членове една забѣлѣжка, че когато се обявятъ лозята, или се случи нѣкое нещастие, какъ ще се постѣпи?

Докл. Аневъ: Комисията е предвидела подобно нѣщо по долу.

Председателъ: Приема ли се чл. 4? (Приема се).

Докл. Аневъ: Чете:

Чл. 5.

«Произвежданието на спиртни питиета, отъ каквато материя и да било, е подчинено на една такса називаема: Право за фабрикация».

Комисията направи едно измѣнение, като е приложила: «10 % отъ стойността на произведенията, а тия се опредѣлятъ отъ Министерството на Финанситѣ, на основание на добититѣ отъ окръжний управителенъ съвѣтъ свѣдения.»

Стефанъ Хаджи Добревъ: Азъ желая да зная, за фабрикацията какъ е съ тѣзи, които нѣматъ повече отъ единъ дюльмъ.

Бобчевъ: Азъ не разбрахъ този членъ; дали влизатъ тукъ и другитѣ спиртни питиета? Тукъ се казва: (Чете го. Виджъ по-горѣ). Да ли се разбира и за сливовица? (Гласове: Да.) За това да се обясни.

М-ръ Начовичъ: Тукъ е ясно казано, че за всеѣко нѣщо, което служи за произвождане на спиртни питиета, ще се плаща право за фабрикацията; тѣй напримѣръ, такова право ще се вземе отъ сливитѣ, отъ крушитѣ отъ външния спиртъ, които служатъ за направа на ракия, по 10 % отъ стойността. Много разисквания по този въпросъ сѣ излишни, понеже всичкитѣ г-да представители се освѣтлиха както тука тѣй и въ частнитѣ съвѣщания.

Шивачовъ: Азъ искахъ да отговоря на г-на Бобчева, че се разбира отъ произведението на лозято. Ако това струва 100 франка, ще се плаща 10 франка.

Председателъ: Приема ли се чл. 5? (Приема се).

Докл. Аневъ: Чете:

Чл. 6.

«Тая такса ще се налага при произвеждане питието, съгласно съ правилника, който финансовото министерство ще издаде».

Комисията е направила нѣкои измѣнения, като е оставила само туй що прочетохъ, а другото е исхвърлила, за да е членътъ по ясенъ и пократкъ.

Бобчевъ: Азъ искамъ да попитамъ, ако частенъ человекъ за къщата си прави ракия, ще ли да подлѣжи на плащане?

М-ръ Начовичъ: Г-нъ Велевъ ще има добрината да отговори на г-на Бобчева по послѣ.

Председателъ: Желас ли Народното Събрание да се говори още по тойзи въпросъ? (Гласове: Не желас). (Приема се.)

Докладчикъ: Чете:

Чл. 7.

«Размѣра на тая такса ще е по . . . лева на литра чистъ алкоголь».

Комисията го исхвърли, понеже отъ погорнитѣ членове се опредѣли, по колко ще да се зема.

Председателъ: Приема ли Народното Събрание да се отхвърли този членъ, както предлага комисията? (Приема се).

Докладчикъ: Чете чл. 8, който става сега:

Чл. 7.

На сжщата такса сѣ подчинени и спиртоветѣ, които сѣ преварявани съ анасонъ и проч. или сѣ размѣсени съ разни есенци, когато се употребляватъ за произвеждане спиртни питиета. (Приема се).

Докладчикъ: Чете 9-ий членъ, сега:

Чл. 8.

Вината и спиртнитѣ питиета, които докажатъ, че сѣ мѣстни произведения отъ Македония и Южна България, се пущатъ въ Княжеството безъ мито; тамошнитѣ материи обаче, които би служили за произвеждане спиртни питиета, сѣ подчинени на сжщитѣ такси, както и другитѣ такива мѣстни или иностранны материи.

Комисията го исхвърли съвсемъ. (Съгласни).

М-ръ Начовичъ: Азъ не съмъ никакъ съгласенъ съ комисията, която предлага да се исхвърли тоя членъ. Чухахъ много възражения, каза се, че свободното пуцанье на вината отъ Южна България щѣло да убие мѣстната индустрия; но азъ намѣрвамъ, по даниитѣ които имамъ, че това свободно пуцанье на казанитѣ вина нѣма да докара никаква врѣда на Княжеството. Въ Княжеството има 350000 дюлюми лозя, и се произвожда 75.000,000 оки вино, а се внася отъ странство и Румелия и Македония само 1½ милионъ оки вино и ракия. Слѣдователно, когато на 75.000,000 оки Българско вино иде да се приложи само 1½ милионъ оки чюддо, нѣма мѣсто да се говори за възможността на каквато и да е конкуренция.

Чуждитѣ вина се внасятъ само тамъ, гдѣто нѣма мѣстни вина, както въ Габровско и Софийско и проч.

Азъ мисля и по други причини, които тукъ не е възможно да се изложатъ, Нар. Събрание трѣба да покаже патриотизмъ и да приеме този членъ; защото за едно упро-

пастенъе чрезъ него на нашата винарска индустрия нѣма нито дума. Покровителството на мѣстната индустрия е добро нѣщо, и ние трѣба всички да го желаемъ; но едно насилствено и въ всѣки случай покровителствуване на мѣстната индустрия си има и лошитѣ страни. Това покровителство трѣба да има своята мѣрка. Когато едно правителство покровителствува твърдѣ много нѣкой клонове отъ произведениата на страната, тогава производителитѣ се облѣгатъ на това покровителство и не правятъ нищо за усъвършенствование на произведението, тъй щото индустрията остава вѣчно въ своитѣ пелени. За да има напредѣкъ за да има усъвършенствование, трѣба да има и конкуренция, и искатая конкуренция да иде отъ българскитѣ страни. Тая конкуренция е толкова слаба, щото надали ще е пжтно да се взема на смѣтка; азъ доказахъ това по-напредъ съ цифри въ рѣка. Отъ такава конкуренция нѣматъ право да се боятъ нито нашитѣ производители, нито Нар. Събрание; за това и предлагамъ, да се приеме члена тъй, както си е въ проекта.

Юрданъ Шишковъ: Г-да, по мосто мнѣние никакъвъ патриотизмъ нѣма въ това. Какво ще каже да плащамъ ние по 4—5 франка, а другитѣ да дохождатъ тукъ да си продаватъ виното безъ акцизъ, когато азъ заплащамъ дюлюмщина и акцизъ; за това да не приемемъ този членъ.

Аневъ: Комисията обмисли този въпросъ и се увѣри, че не мислимо е да се констатира, че тѣ дохождатъ отъ Македония или Тракия. Тѣ може да сж отъ Гърция или другадѣ и да се втикатъ въ нашата държава. (Гласове: Да!) За това комисията дойде до този резултатъ, че ще донесатъ такива конкуренти вина, които не ще можемъ да ги търпимъ. А при туй не може да се докаже, да ли е виното дѣйствително отъ Македония или Тракия. (Гласове: Да се исхвърли.)

М-ръ Начовичъ: Ще отговоря съ нѣколко думи на туй, което каза г-нъ Аневъ, именно какъ се констатира, че едни вина сж македонски или тракийски. Мисля, че е известно на г-да представителитѣ, че днесъ влизатъ свободно въ Княжеството, сиречъ безъ мито всичкитѣ мѣстни произведения отъ Южна-България и Македония, съ исключение на тютюнитѣ и вината; и начина по който се доказва, че тия произведения сж македонски или тракийски, ще се употреби и за доказването, че вината сж или не сж тамошно мѣстно произведение. За да се пустнатъ свободно македонски и румелийски произведения въ Княжеството, трѣба ония, които ги пренасятъ да покажатъ на нашитѣ митници свидѣтелства отъ кметоветѣ на ония общини, отъ които излизатъ

казаннитѣ произведения, свидѣтелства потвърдени отъ мѣстнитѣ власти. Това е една достатъчна гаранция, че нѣма и не е възможно да ставатъ злоупотребления, понеже има ли съмнѣние, че румелийскитѣ власти нече се отнасятъ честно въ това отношение? Отъ друга страна, то е въ интереса на тия власти да не злоупотребляватъ съ тия свидѣтелства, понеже, ако тѣ ги даватъ на всѣкиго, тѣ ще правятъ на своитѣ произведения конкуренция върху българскитѣ тържища. За това, повтарямъ го, азъ не виждамъ никаква опасностъ отъ тоя членъ и моля да се приеме.

Шивачовъ: Азъ мисля, както каза г. М-ръ на Финанситѣ, че 1½ милионъ оки вино влиза отъ Румелия и Македония, и отъ това нѣма нищо. И азъ казвамъ, че ако хората ни сж раздѣлили формално, ние не трѣба сами да се дѣлимъ de facto. Представете си, че преди освобождението нѣмаше между насъ никакви граници и вината изъ Тракия и Македония се разнасяха на всѣкъдѣ, но и тогава само 1.000.000 оки се внасяло отъ тамъ, а тукъ се произвеждало 75 милиона оки. Като земемъ предъ видъ, че ние всѣката сми една частъ отъ Балканский полуостровъ и сме нераздѣлни съ тѣхъ, то именно служи за подкрѣпление, да приемемъ сега члена както е поставенъ въ законопроекта и да се не зима никакъвъ акцизъ на вината, които влизатъ отъ Македония и Румелия. Има само едно нѣщо, и то е, че трѣба да се опредѣли, какви свидѣтелства ще се изискватъ отъ лицата, които пренасятъ отъ тамъ вината, за да се знае, да ли тѣ сж мѣстни или външни.

Д-ръ М. Цачевъ: Азъ ще кажа само, че ако знаяхъ кой издава тѣзи свидѣтелства, тогава шѣхъ да се произнесъ; защото може единъ кметъ да издаде едно свидѣтелство съ единъ малъкъ подарѣкъ, и да мине едно вино, което не е тракийско или македонско, — за таково.

И. Шишковъ: Ще кажа на г-на Шивачова, че се внасятъ 1.200.000 оки вино сега, когато се облагатъ съ акцизъ. А като се освободятъ отъ всѣкакво мито, да ли само 1 милионъ се внасятъ или повече? Трѣба да знаемъ, че тогава ще може да се внасятъ 10.000.000 оки. Заради това члена да се отхвърли, както го е отхвърлила комисията.

Аневъ: Както се вижда отъ думитѣ на г-на Шивачева, той дохожда до таково заключение, че комисията не е патриотически дѣйствувала. Ние духомъ съ Македония и Тракия никакъ не сме раздѣлени. (Шивачовъ: Не казахъ). Азъ могъ да увѣря г-на М-ра, че отъ 1½ милионъ, може да достигне да се донесе 5.000.000 оки. Ако захванемъ съ спекулация, то спекулацията е космополитическа, и не иска да знае нищо отъ партиотизмъ.

Буровъ: Въ заключение искамъ да кажа, че онѣзи, които иматъ търговия съ Тракия и съ Македония, по-вече, разбиратъ отъ тѣзи нѣща. Ще приведа примѣръ тютюна. Нашето мѣсто произвежда твърдѣ малко тютюнъ и ние всички тукъ въ Княжеството, които се занимаваха съ тютюнъ или имаха фабрики, се страхуваха да обработваха тукъ тютюна, защото налога му е голѣмъ. А като плащатъ въ Румелия едно мито и въ България друго, пакъ всѣки купува тютюни отъ тамъ, защото сж по-хубави. Когато правителството обложи този тракийски тютюнъ, тогава ще почнемъ да употребяваме мѣстнитѣ произведения и ще се подигне цѣната имъ. По напредъ бѣха тѣй тютюнитѣ, тѣй си стояха. Тѣй може и съ вината да стане; защото Македония има по хубави вина. Комисията като е имала всичко това предъ видъ, е исхвърлила този членъ.

Предсѣдатель: Който не приема члена, споредъ както го е исхвърлила комисията да си дигне ржката. (Никой не дига).

Докл. Аневъ: Чл. 8 стана новъ, понеже другия се отмѣни. (Чете); «Чл. 8 убититѣ отъ градъ лозя се освобождаватъ отъ горѣказаното даждие (чл. 1-й), въ размѣръ на загубата. Тая загуба се констатира отъ надлѣжнитѣ административни власти». (Приема се).

Докл. Аневъ: Сега иде законопроектъ за обработване мака и добиванieto отъ него афионъ. Нѣма никакво измѣнение и моля Нар. Събрание да се съгласи да го прочета. (Прието). (Чете):

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за

обработванъето на мака и добиванъето отъ него афионъ.

Чл. 1.

Посѣтитѣ съ макъ ниви се освобождаватъ отъ даждието поземеленъ налогъ (вмѣсто десеттъкъ) въ разстояние на десетъ години, сирѣчь отъ 1 януарий 1883 до 31 декемврий 1892 година.

Чл. 2.

Маковото семе, което се внася въ Княжеството за посѣване ниви, се освобождава отъ всичкитѣ митарственни налози презъ цѣлото горѣказанно разстояние.

Чл. 3.

Освобождава се отъ всичкитѣ митарственни налози презъ сѣщото разстояние и добития въ Княжеството афионъ отъ мѣстенъ макъ при неговото изнасяне вънъ отъ границата.

Чл. 4.

Ползуватъ се отъ тия льготы ония производители, които докажатъ, че стоката имъ е мѣстно произведение, чрѣзъ свѣдѣтелство отъ общинското управление на онаа община, въ района на която е работенъ мака и афиона, потвърдено отъ мѣстния бирникъ и окръжния управитель.

Чл. 5.

Производителя или търгующия съ афионъ, който въ казаното разстояние би получилъ за таково българско произведение първа награда въ нѣкое изложение, ще се възнаграждава отъ съкровището съ една премия отъ петъ хиляди лева.

Министръ на Финансите: Г. Д. Начовичъ.

Попповъ: Искамъ да кажа да се приеме, че гдѣто има по-вече мѣста гористи да се позволи отъ М-вото, да се насадятъ съ макъ нѣколко мѣста и това твърдѣ добръ ще стане. Заради туй да има М-рството предъ видъ да отпуща такива мѣста.

М-ръ Начовичъ: До колкото зная, не е нужно отъ гора, за да се успѣе съ произвежданъето на мака и афиона. Ако производителитѣ сж давали предпочитание на горска почва, мисля, че тѣ сж правили това само, защото земята е по-добра, по силна и плодородна въ мѣста, които сж били по-преди гори. Всѣкий знае обаче, че съ малко трудъ всѣка прѣсъ може да се преобърне отъ най-лоша въ най-плодородна, за това и не е нужно да се коренятъ гори за да се сѣе мака.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Н. Събрание да се доправи и второ четение на законопроектъ: «За обработванъето мака и добиванъето отъ него афионъ»? (Гласове: Нежелаемъ.) Значи, това ще се счита и за послѣдно четение. Който не приема законопроектъ за мака, да си дигне ржката. (Никой не дига). Ще каже че е приетъ.

Има едно предложение отъ М-вото на Финансите; моля да почакате за да се прочете.

Секр. Щърбановъ (чете):

«До Негово Високопрѣосвященство Митрополита г-на Симеона, Предсѣдатель на Нар. Събрание.

За издържане и запазване отъ разрушения паметникитѣ издигнати отъ Руско-Императорското правителство върху могилитѣ на падналитѣ за освобождението на България Русски войници сж били натоварени разнитѣ градски и селски общини въ предѣлитѣ, на които се намиратъ подобни паметници.

Предъ видъ на честитѣ ходатайства обаче на разни общини, за да имъ се отпускатъ сумми за поправянieto на

такива паметници от повреждения, станали от климатически влияния и предъ видъ на ограниченихъ приходи, а особено на селскитъ, желателно би било, щото въ бюджетъ за тек. 1883 год. да се предвиди една сума отъ 5000 лева за подържанието на тия паметници.

Като препрашамъ при настоящето едно предложение за тая цѣль, имамъ честъ да моля Ваше Високопреосвященство, да го подложите за разгледане въ Нар. Събрание.

Министръ Генералъ-Майоръ: Соболевъ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ.

Да се предвиди въ Държавний бюджетъ по Министерството на Вътрешнитъ Дѣла: за текущата 1883 год. една сума отъ петъ хиляди (5000) лева за подържане паметницитъ въ Княжеството, издигнати върху могилитъ на падналитъ за освобождението на България Русски войници.

М-ръ на Вхт. Дѣла Генералъ Майоръ: Соболевъ.

Шивачовъ: Нѣма нужда да се обяснява това. Тая сума е нуждна, и азъ предлагамъ да се приеме 10.000 лева. (Приеме се съ силни и продължителни ржкоплескания).

Секр. Щърбановъ (Чете:)

Господину Председателю на Нар. Събрание.

Като Ви препрашамъ при това завѣренъ преписъ отъ Указа на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО отъ 24 того подъ № 44, честъ имамъ да Ви помоля Господине Председателю, да го внесете въ едно отъ най-близкитъ заседания на Нар. Събрание, за разгледане отъ г-да представителитъ.

[Подписали:] Министръ: Начовичъ.

Главенъ Секретаръ: Д. Поповъ.

Началникъ на Отдѣлението: И. Наумовъ.

УКАЗЪ

№. 44.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милость и народната воля
Князь на България.

Понеже Народното Събрание още не е успѣло да разгледва бюджета за текущата финансова 1883 година, то съгласно съ предложението на Нашия Финансовъ Министръ, представено Намъ съ доклада му отъ 24 Януарий текуща година подъ № 1040.

ПОСТАНОВИХМИ И ПОСТАНОВЯВАМИ:

I. Да искаме отъ Народното Събрание, да отпусне още една двадесетъ и четвърта часть отъ бюджета за текущата

1883 година, върху основанието на бюджета отъ миналата 1882 година.

II. Исполнението на това постановление възлагаме на Нашия Финансовъ Министръ.

Издаденъ въ Нашата столица София на 24 Януарий 1883 година.

На първообразното съ собственната ржка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:

АЛЕКСАНДРЪ.

Приподписалъ:

Министръ на Финанситъ Г. Д. Начовичъ.

Началникъ на Отдѣлението И. Наумовъ.

М-ръ Начовичъ: За обяснение на г-да представителитъ и за тѣхното успокоение по този указъ ще кажъ, че ако би Народно Събрание до 15 февруарий да е могло да свърши бюджета, тогавъ всичко ще се нареди отъ първий февруарий, тъй както би трѣбало да се нареди. Сирѣчь, макаръ да се отпусне старий бюджетъ до 15 февр., то ще си остане по новия бюджетъ. Но това се предлага сега, за да се уварди законността. Защото отъ 1 февруарий Министерството нѣма право да израсходва нито единъ сантимъ, и може да се случатъ нужди за плащане. Заради това, да приеме Народното Събрание предложението на Министерството, и азъ вѣрвамъ, че до 10 февруарий бюджета ще бжде приетъ, и то значи, че Указътъ остава долу, и ще се плаща на основание на новия бюджетъ още отъ първий февруарий. (Съгласие).

Председателъ: Който не приема предложението на Министерството на Финанситъ, да си дигне ржката. (Никой недига).

Секр. Щърбановъ (чете): Министерство на Финанситъ, отдѣление

Аневъ: Азъ незная, какво се рѣшило понапрѣдъ, и трѣба да се обяснимъ.

Шивачовъ: Този въпросъ трѣба да се обмисли подобру. Нека се отложи за понедѣлникъ.

Бошняковъ: Прие се предложението, а за отпускане паритъ не сме вотирали. Именно г-нъ Начевичъ каза, че тази сума ще се счита отъ първий февруарий, ако бюджета се опредѣли до 10 февруарий. Следователно за отпускане на $\frac{1}{24}$ часть трѣба да остане за понедѣлникъ.

Председателъ: Когато се четеше това отношение, трѣбваше да внимавате.

М-ръ Начевичъ: Азъ мисля, че имаме опитъ отъ първий януарий. За мѣсець януарий се отпусна $\frac{1}{12}$ часть; сега се изисква $\frac{1}{24}$ часть и незная, ще ли да пропадне България, ако се отпусне и тая часть?

Азъ искамъ да кажа, че ако се вотира и потвърди бюджета до 10 или 25 февруарий, то този кредитъ може да остане долъ; защото ще мога да туря въ дѣйствиe отъ 1-й февруарий новия бюджетъ.

Шивачовъ: Азъ не съмъ на мнѣние, че Нар. Събрание ще откаже на М-ството; но да се обмисли по-добрѣ, и да се рѣши въ понеделникъ на 31 януарий. И отъ това нѣма нищо да изгубимъ, ако да остане до понеделникъ.

Аневъ: Че ний ще отпуснемъ тая $\frac{1}{24}$ частъ, за това нѣма съмнѣние; но работа е, че не сме могли да се обяснимъ. Азъ разбирахъ, че до послѣдното предложение се касае въпроса. За това нека г-нъ предсѣдательствующий да отложи този въпросъ, и въ понеделникъ да го вотира Нар. Събрание.

М-ръ Начевичъ: Азъ проумѣвамъ мислитъ на г-на Шивачова, и се сѣщамъ за причината, по която той иска да се отложи рѣшението на тоя въпросъ за понеделникъ, и не съмъ противенъ; но ще му забѣлжа само, че въ понеделникъ ще бѣде положението същото.

Геровъ: Азъ предлагамъ, че ако до 8 февруарий не се вотира бюджета, тогава да се отпусне $\frac{1}{24}$ частъ.

Шивачевъ: Щомъ се съгласява г-нъ Министръ на Финанситѣ, то да се отложи до понеделникъ. (Гласове: да се отложи!).

Секр. Щърбановъ (чете Указътъ № 436, съ който се внася закона за емляка и жилищата).

До Господина Предсѣдателя на III-то обикновено Народно Събрание.

Имамъ честь, при настоящето да Ви испроводж, господине Предсѣдателю, преписъ отъ доклада и указа подъ № № 1091 и 56 съ дата 25 януарий т. г. както и 100 екземпляра отъ законопроекта за даждията емлякъ и на жилищата, който законопроектъ Ви моля да раздадете на г-да представителитѣ, за да го изучатъ, до като се тури на разглѣждане въ Нар. Събрание.

За Министра Главенъ Секретаръ: Д. Попновъ.

Началникъ на отдѣлението: С. Караджовъ.

Докладъ до Негово Височество.

№. 1091.

Господарю!

Имамъ честь, най-покорно да моля ВАШЕ ВИСОЧЕСТВО да благоволите и разрѣшите, чрѣзъ подписването на приключения тукъ указъ, да се внесе за разглѣждане въ Нар.

родното Събрание приготвенния отъ менъ законопроектъ за даждията емлякъ и на жилищата.

Съмъ, Господарю, на ВАШЕ ВИСОЧЕСТВО най-покоренъ слуга и вѣренъ подданикъ.

Подписалъ:

Министръ на Финанситѣ: Г. Д. Начовичъ.

София 26 януарий 1883 год.

Вѣрно:

Началникъ на отдѣлението при М-вото на Финанситѣ:

С. Караджовъ.

УКАЗЪ

№. 56.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милость и народната воля

Князь на България.

По предложение на Нашия Министръ на Финанситѣ представено Намъ съ доклада му отъ 26-ий януарий подъ № 1091.

ПОСТАНОВИХМЕ И ПОСТАНОВЯВАМЕ:

I. Да разрѣшимъ да се внесе за разглѣждане въ Народното Събрание приготвенния отъ Нашия Министръ на Финанситѣ законопроектъ за даждията емлякъ и на жилищата,

II. Нашия Министръ на Финанситѣ се натоварва съ изпълнението на настоящий указъ.

Издаденъ въ Нашата Столица София на 25-ий януарий 1883 год.

На първообразното съ собствената ръка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:

АЛЕКСАНДРЪ.

Приподписалъ:

Министръ на Финанситѣ: Г. Д. Начовичъ.

Вѣрно:

Началникъ на II отдѣление при М-вото на Финанситѣ:

С. Караджовъ.

М-ръ Начовичъ: Да се препроводи въ финансовата комисия.

Бобчевъ: Тѣй като работата е много нетърпима; и отъ понеделникъ като сме на мнѣние да преглѣдаме бюджета, и не остава врѣме да се преглѣда този законопроектъ, който сега се внесе, то азъ съмъ на мнѣние да се остави за втората сессия.

Аневъ: И азъ съмъ на мнѣнието на г-на Бобчева, че трѣба да се ограничимъ да не приемаме никакви законопроекти вече; инакъ нѣма да свършимъ нито законопроектитѣ нито

бюджета. Ний може да преглѣдаме законопроекта за черкескитѣ и татарски земи, който ще се докладва въ понедѣлникъ. Но за напрѣдъ ако да приемаме още законопроекти, то нѣма да свършимъ нито тѣхъ, нито бюджета.

М-ръ Начевичъ: Нар. Събрание не може да направи таково постановление. Може да има утрѣ нѣкакъвъ законъ, твърдѣ бързъ, който Нар. Събрание не ще може послѣ да разглѣда, ако направи таково постановление.

За това таково рѣшение не ще може да се приеме. А този законъ да се проводи въ финансовата коммисия, и азъ ще дамъ нужднитѣ обяснения. А ако финансовата коммисия се произнесе, да остане за бѣдъщата сесия, нѣмамъ нищо противъ това. (Съгласие).

Бошняковъ: Моля въ понедѣлникъ да има засѣдание; защото има 50—60 прошения, да се турятъ на дневенъ редъ, по нѣ половината, защото постѣпватъ постоянно нови.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Нар. Събрание, да има въ понедѣлникъ засѣдание? (Желаетъ.)

Аневъ: Да се тури на дневенъ редъ послѣдното четение законопроекта за спиртниѣ пития.

Предсѣдатель: На дневенъ редъ ще има: прошения, законопроекта за черкескитѣ и татарски земи, и послѣдното четение законопроекта за лозята.

Засѣданието се затваря.

(Конецъ въ 7 часа).

Предсѣдатель: **Варненско-Преславский Симеонъ.**

Подпредсѣдатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
Ат. Минчовъ.

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: **А. Безеншекъ.**